

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь – «Магістр»

**на тему: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту грошових коштів
сільськогосподарського підприємства**

Виконав:

Зінюк Данило Андрійович
здобувач спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Керівник:

Гаркуша Сергій Анатолійович
кандидат економічних наук, доцент кафедри
обліку і оподаткування

Рецензент:

Бабак Наталія Михайлівна
Головний бухгалтер ТОВ «Контакт Плюс»

Суми – 2023

СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет

Економіки і менеджменту

Кафедра

Обліку і оподаткування

Освітній ступінь

Магістр

Спеціальність

071 «Облік і оподаткування»

Затверджую:

Завідувач кафедри

М.І. Гордієнко

« 08 » листопада

2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ

Зінюк Данилу Андрійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема роботи: Теоретико-практичні аспекти обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства

2. База практичного дослідження:

ТОВ «Контакт Плюс» Шосткинського району Сумської області

керівник роботи **Гаркуша Сергій Анатолійович, к.е.н., доцент**

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджена наказом по університету від

12.01.2023 р. № 71-н

3. Строк подання здобувачем закінченого проекту (роботи)

22 грудня 2023 року

4. Вихідні дані до проекту (роботи):

первинні та зведені документи, реєстри синтетичного та аналітичного обліку, статутні та

установчі документи, фінансова, статистична та податкова звітність, законодавчо -

нормативні акти з питань обліку і оподаткування фермерських господарств,

монографії, фахові наукові статті та доповіді на міжнародних науково-практичних

конференціях з питань сучасного стану та вдосконалення обліку і оподаткування

5. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

сутність грошових коштів та їхній економіко-правовий аспект;

охарактеризувати класифікацію грошових коштів та спосіб їхнього використання для потреб обліку і аудиту сільськогосподарського підприємства;

з'ясувати яку роль відіграють грошові кошти у інформаційній обліковій системі підприємства;

проаналізувати фінансово-економічну діяльність підприємства ТОВ «Контакт Плюс»;

ознайомитися з організацією і методикою первинного обліку грошових коштів;

ознайомитися з організацією і методикою аналітичного і синтетичного обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства;

ознайомитися з метою та завданням аудиту грошових коштів;

ознайомитися з методикою проведення аудиту грошових коштів;

ознайомитися технологією аудиту звіту про рух грошових коштів та запропонувати напрямки щодо його удосконалення.

6. Дата видачі завдання

« 08 » листопада 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів підготовки кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Визначення та затвердження теми дослідження, складання плану – графіку виконання роботи	листопад 2022 р.	
2.	Підбір та аналіз літературних джерел, підготовка першого теоретичного розділу	грудень 2022 р. - січень 2023 р.	
3.	Збір аналітичної інформації, обробка результатів дослідження та підготовка другого розділу роботи	лютий-липень 2023 р.	
4.	Підготовка третього розділу кваліфікаційної роботи	вересень - жовтень 2023 р.	
5.	Підготовка висновків, пропозицій та узгодження з керівником	жовтень-листопад 2023 р.	
6.	Підготовка кінцевого варіанту кваліфікаційної роботи	листопад 2023 р.	
7.	Опрацювання зауважень керівника, перевірка на автентичність	11-14 грудня 2023 р.	
8.	Рецензування кваліфікаційної роботи	14-21 грудня 2023 р.	
9.	Представлення кваліфікаційної роботи на кафедрі, деканат	22 грудня 2023 р.	
10.	Підготовка доповіді, презентації до кваліфікаційної роботи та її попередній захист	22-25 грудня 2023 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи	26 грудня 2023 р.	

Здобувач вищої освіти за другим
(магістерським) рівнемДанило ЗІНЮК

Керівник роботи

Сергій ГАРКУША

Перевірку на автентичність проведено.

Надія БАРАНИККваліфікаційна робота допущена до
захисту

Гарант освітньої програми

Інна НАЗАРЕНКОДекан факультету економіки і
менеджментуМаргарита ЛИШЕНКО

Анотація

Зінюк Д.А Теоретичні і практичні аспекти обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства

Кваліфікаційна робота зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування», СНАУ, Суми – 2023 р. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та практичних аспектів обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств.

В роботі розглянуто сутність, роль та значення грошових коштів у функціонуванні сільськогосподарських підприємств, нами було досліджено їх класифікацію та спосіб використання задля нормального функціонування підприємства. Ми ознайомилися з аудитом грошових коштів, яка мета та завдання аудиту, методики його проведення і технологія аудиту звіту про рух грошових коштів. Проведено дослідження нормативно-правового регулювання обліку та аудиту сільськогосподарських підприємства, за допомогою законодавчих та нормативних документів, постанов, НП(С)БО, інструкцій, які затверджені Кабінетом Міністрів України.

Проведено діагностику фінансово-економічної діяльності підприємства ТОВ «Контакт Плюс» Шосткинського району Сумської області, на основі фінансової звітності розраховано показники, які стосуються площі земельних ділянок якими володіє підприємство, забезпечення підприємства трудовими ресурсами та їхнє ефективне використання, здійснено аналіз затрат котрі були здійснені в ході виробництва сільськогосподарської продукції, а також проаналізовано показники котрі стосуються заборгованості підприємства. Ось деякі підходи до визначення поняття грошових коштів, які можна зазначити виходячи з результатів дослідження: грошові кошти – це кошти що знаходяться на банківських рахунках, готівка яка знаходиться в касі самого підприємства, та депозити які можна характеризувати як абсолютно ліквідні, тобто можуть бути використані у будь-який проміжок часу, або можуть бути змінені на законні засоби платежу. Грошові кошти є безготівкові, готівкові, електронні. Грошові кошти – це невіддільна частина діяльності будь-якого об'єкта господарювання. Будь – яка установа, організація, або підприємство кожного дня здійснює значну кількість операцій для розрахунку зі своїми працівниками, контрагентами, власниками, бюджетом. Нормальне функціонування підприємства, передбачає безперебійний плин грошових коштів, їх слід розглядати як суттєву складову активів, і важливий ресурс. Будь-який вид підприємницької діяльності, тісно та нерозривно зв'язана з рухом коштів.

Ключові слова: грошові кошти, сільськогосподарське підприємство, організація обліку грошових коштів, аудит грошових коштів.

Summary

Ziniuk D.A. Theoretical and practical aspects of accounting and audit of cash of an agricultural enterprise.

Qualification work in the speciality 071 "Accounting and Taxation", SNAU, Sumy - 2023 - Manuscript.

The qualification work is devoted to the study of theoretical and practical aspects of accounting and auditing of cash of agricultural enterprises.

The paper examines the essence, role and importance of cash in the functioning of agricultural enterprises, we have studied their classification and how to use them for the normal functioning of the enterprise. We have got acquainted with the audit of cash, the purpose and objectives of the audit, the methods of its conduct and the technology of auditing the cash flow statement. The study of regulatory and legal regulation of accounting and audit of agricultural enterprises was carried out, using legislative and regulatory documents, resolutions, IFRS, instructions approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

The article conducts diagnostics of financial and economic activity of the enterprise «Kontakt Plus» LLC of Shostka district of Sumy region, on the basis of financial statements calculates indicators related to the area of land plots owned by the enterprise, provision of the enterprise with labour resources and their efficient use, analyses costs incurred in the course of production of agricultural products, and analyses indicators related to the enterprise's debt. The following are some approaches to the definition of cash that can be noted based on the results of the study: cash is funds held in bank accounts, cash on hand at the company's cash desk, and deposits that can be characterised as absolutely liquid, i.e. can be used at any time or can be exchanged for legal tender. Cash can be non-cash, cash, and electronic. Cash is an integral part of the activities of any business entity. Every day, any institution, organisation or enterprise carries out a significant number of transactions to settle accounts with its employees, contractors, owners, and the budget. The normal functioning of an enterprise implies an uninterrupted flow of cash, which should be considered as a significant component of assets and an important resource. Any type of business activity is closely and inextricably linked to the movement of funds.

Keywords: cash, agricultural enterprise, organization of cash accounting, audit of cash.

ЗМІСТ

	ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	10
1.1	Сутність грошових коштів: економіко-правовий аспект	10
1.2	Класифікація грошових коштів та її використання для потреб обліку і аудиту сільськогосподарського підприємства	17
1.3	Роль грошових коштів у інформаційній обліковій системі підприємства	24
РОЗДІЛ 2	ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	31
2.1	Діагностика фінансово-економічної діяльності ТОВ «Контакт плюс»	31
2.2	Організація і методика первинного, аналітичного і синтетичного обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства	41
2.3	Удосконалення обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства	56
РОЗДІЛ 3	ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	61
3.1	Мета та завдання аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства	61
3.2	Методика проведення аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства	63
3.3	Технологія аудиту звіту про рух грошових коштів та напрями його удосконалення	67
	ВИСНОВКИ	74
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77
	ДОДАТКИ	82

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Становлення ринкової економіки в Україні, розвиток фінансово-господарських зв'язків між сільськогосподарськими підприємствами, поява сучасних форм платіжних засобів, упровадження комп'ютерних технологій зумовили необхідність удосконалення обліку. Запровадження інформаційних технологій в облікову систему підприємств має забезпечити якісне підґрунтя для прийняття управлінських рішень, котрі спрямовані на забезпечення ліквідності підприємства в короткостроковій і довгостроковій перспективі. Саме грошові кошти та їх еквіваленти, як сама важлива ланка у системі кругообігу ресурсів, формують базис для підвищення платоспроможності підприємства.

Запровадження сучасних інформаційних систем у обліковій системі сільськогосподарських підприємств має значно знизити і з економити час для ведення і оформлення звітності, наразі актуальною проблемою, що постає перед ринковою економікою України, незалежно від форми їхньої організації це адаптація бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів. Важливим питанням на рівні з адаптацією до міжнародних стандартів являється збільшення інформаційної бази, що могла б більш детально охарактеризувати господарську діяльність сільськогосподарських підприємств оцінки. Удосконалення обліку та інформаційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є актуальним і потребує подальшого дослідження.

Ступінь розробленості питання. На сьогоднішній день науковці активно досліджують питання обліку і аудиту сільськогосподарських підприємств серед яких: Березянюк Т. В. [1], Новікова Є. А. [1], Пилипенко Н. М. [22], Фесенко В. В. [27], Воронцова Л. А. [27] ін.

Мета дослідження полягає у вивченні теоретико-практичних аспектів обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств відповідно до національних стандартів та розробленні пропозицій їхнього вдосконалення.

Завдання дослідження. У дослідженні в кваліфікаційній роботі було визначено завдання, які мають як теоретичний, так і практичний характер:

дослідити сутність і поняття обліку й аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств; класифікувати грошові кошти та їх еквіваленти; розглянути актуальні питання обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств; проаналізувати фінансово-економічну діяльність підприємства ТОВ «Контакт Плюс»; дослідити організацію і методику первинного, аналітичного і синтетичного обліку грошових коштів; дослідити мету, завдання й методику проведення аудиту грошових коштів сільськогосподарських підприємств; дослідити технологію аудиту звіту про рух грошових коштів та запропонувати напрямки його удосконалення.

Методи дослідження. Дослідження базується на діалектичному методі пізнання та використовує різні загальнонаукові методи, такі як спостереження, порівняння, абстракція, індукція і дедукція, вимірювання взаємозв'язків, аналіз та синтез, історичний і логічний підходи, узагальнення.

Об'єктом дослідження є теоретичні і практичні аспекти обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства на базі ТОВ «Контакт Плюс»

Предметом дослідження є сукупність теоретичних та практичних аспектів обліку й аудиту сільськогосподарського підприємства.

Інформаційна база дослідження: документація сільськогосподарського підприємства, що була отримана для аналізу, наукові статті, вебінари з досліджуваного питання, результати міжнародних та відчизняних наукових конференцій.

Наукова новизна дослідження полягає у вдосконаленні теоретичних та практичних аспектів щодо обліку й оподаткування сільськогосподарських підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає у наданні пропозицій та рекомендацій, що описані в кваліфікаційній роботі для вдосконалення обліку й аудиту сільськогосподарських підприємств.

Апробація результатів дослідження. Результати проведених досліджень, що містяться в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення

на міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики» (м. Полтава, 10-11 травня 2023 р.) та VI Міжнародній науково-практичній конференції «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору» (м. Полтава, 21 березня 2023 р.).

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Об'єм кваліфікаційної роботи складає сторінок, список використаної літератури містить 35 джерел, створено 15 таблиць та 1 рисунок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність грошових коштів: економіко-правовий аспект

Грошові кошти – це кошти що знаходяться на банківських рахунках, готівка яка знаходиться в касі самого підприємства, та депозити які можна характеризувати як абсолютно ліквідні, тобто можуть бути використані у будь-який проміжок часу, або можуть бути змінені на законні засоби платежу. Грошові кошти є безготівкові, готівкові, електронні.

Грошові кошти – це невіддільна частина діяльності будь-якого об'єкта господарювання. Будь – яка установа, організація, або підприємство кожного дня здійснює значну кількість операцій для розрахунку зі своїми працівниками, контрагентами, власниками, бюджетом. Нормальне функціонування підприємства, передбачає безперебійний плин грошових коштів, їх слід розглядати як суттєву складову активів, і важливий ресурс [15].

Будь-який вид підприємницької діяльності, тісно та нерозривно зв'язана з рухом коштів. Питання організації обліку грошових коштів є досить важливим під час контролювання з ними операцій, оскільки грошові кошти є обмеженими ресурсами, і найбільш ліквідними активами то й успіх діяльності на підприємстві, багато в чому визначається вмінням і здатністю, правильно та раціонально використовувати та розподіляти їх. Кошти підприємства (установи, організації) зберігаються на своїх поточних та розрахункових рахунках, через які здійснюються всі грошові операції, без обмеження їх переліку. Посередниками в розрахунках підприємства виступають спеціальні комерційні, та господарські одиниці – банки. Порядок безготівкових розрахунків суворо регламентований чинним законодавством. Проведення операцій по розрахунках, які проходять через банк, знижує потребу в готівці, забезпечує їх збереження та більш

ефективне використання, сприяє концентрації вільних грошових коштів в банку для кредитування, прискорює й оптимізує грошовий обіг держави. Від правильності дотримання й організації методології ведення бухгалтерського обліку, розрахунків і аналізу грошових коштів, залежить діяльність підприємства, яка має здійснювати розрахунки з замовниками, покупцями, підрядниками та постачальниками, кредиторами, інвесторами, бюджетом. Безготівкові розрахунки, стають актуальними як ніколи, в умовах сучасної ринкової економіки, тому що помітно знизились видатки за операціями в банку, і збільшилась ефективність банківської діяльності.

Актуальність організації безготівкових розрахунків пов'язана з тим, що в сьогодення виникла гостра потреба у запровадженні, і вивченні усіма учасниками ринкових відносин механізмів функціонування багатьох нових форм безготівкових розрахунків. В умовах ринкової економіки, підприємства (організації, установи) безперервно підтримують фінансові відносини з іншими установами, організаціями, підприємствами, робітниками підприємства та окремими особами. Інакше кажучи, вони реалізують як безготівкові, так і готівкові розрахунки. Разом з тим, тема грошових коштів, є дуже «витонченою» ділянкою подальшого існування кожного суб'єкта господарювання, та при аналізі платоспроможності. Через те, на кожному підприємстві, повинні бути створені всі умови для ретельного контролю за видачею, рухом та оприбуткуванням грошових коштів. Таким контролем на підприємстві, являється аудит.

Аудит грошових коштів може виявити порушення різного роду, навмисні зловживання, крадіжки, які могли привести до відтоку грошових коштів, що може призвести до банкрутства самого підприємства. Це доводить важливість, і необхідність зовнішнього – аудиту для успішного забезпечення фінансово-господарської діяльності. Практична та теоретична важливість вирішення зазначених вище питань, їх недостатня наукова та прикладна розробка зумовили актуальність обраної теми [16].

Облік та аудит грошових коштів на підприємстві, невіддільна частина нормального його функціонування, їх необхідно проводити для виявлення

недостач, їх подальшого не допущення, розрахунків всередині компанії та з іншими підприємцями.

Підприємства, сільськогосподарські підприємства, кредитні установи, різні фірми та інші організації в момент виходу України з кризи вступають в економічні відносини щодо користування грошовими коштами, що зумовлює підвищення вимог організації ведення обліку цього об'єкту, через те що зростає потреба в отриманні правдивої інформації що буде використана для прийняття обґрунтованих управлінських рішень в майбутньому, дозволить попереджати та уникати підвищеного ризику здійснюваної діяльності, а також допоможе у виборі надійних бізнес-партнерів. Увага, що приділяють ролі та значенню облікових операцій грошових коштів особливо зросла через розширення Україною міжнародних економічних відносин і тим що влада прийняла той чи інший закон, або положення.

Згідно з цими вимогами, перше що приходить на думку та виходить на перший план – це прийняття рішень управлінських та стратегічного характеру в управлінні коштами, якість та правильність цих рішень залежить особисто від людини, що їх приймає та згідно з навичками якими він володіє: його досвіду в цих питаннях, управлінського таланту та рівня його знань. Рівень знань, досвід та талант у розв'язанні цих питань у людини з часом зростає, базуючись на інформації яку узагальнюють різноманітні служби конкретного підприємства, центральне місце серед цих служб посідає бухгалтерська [12].

Отже, аудит грошових коштів та бухгалтерський облік, як найбільш ліквідної частини оборотних активів являється однією з основних підрозділів процесу управління, яких спрямовано на гарантування платоспроможності та фінансової стабільності підприємства.

Властивості грошових коштів, як предмету аудиту та бухгалтерського обліку, можна виявити тільки зважаючи на їх економічну суть та маючи на увазі поняття, які були вироблені економічною наукою протягом декількох століть. У даному контексті потрібно зацентувати окрему увагу до наукових підходів до грошових коштів та дефініцій грошей, поєднавши багаторічні наукові

дослідження, які були направлені вивчення даних термінів на мікроекономічному та макроекономічному рівнях. Ця потреба зумовлена, як нерозривним взаємозв'язком мікроекономіки й макроекономіки, окремими економічними науками, так і різновидом грошових коштів та грошей.

Гроші – є одним з найбільш значущих та грандіозних винаходів людського суспільства, протягом всього його існування. Являючись найвагомим фактором незмінного функціонування ринкової економіки, гроші прямим чином впливають на стабільний економічний розвиток країни, що сприяє максимальному застосуванню потужності компанії, повної зайнятості населення та ін. Якраз ефективно дієва грошова система є тією платформою, завдяки якій і тримається увесь оборот затрат і доходів, як економіки цілої країни, так і на мікрорівні економіки підприємств.

Існує багато підходів стосовно того, що таке гроші, їх економічна сутність та функції які вони виконують, але всі вони не однозначні.

З деякими твердженнями, стосовно того що таке гроші які висловлювали відомі економісти ми можемо ознайомитись нижче. У 1890 році Долан Е. Дж. писав «Гроші є центром, навколо якого концентрувала свою увагу економічна наука». Подібна думка була й у Дж. Сломан: «Економіка багато в чому пов'язана з грошима: скільки грошей ми отримуємо на руки; які наші витрати; в яку суму обходиться придбання того чи іншого товару; який дохід фірми; скільки грошей обертається в економіці в цілому» [21].

Є дуже багато різних думок згідно з визначенням цього терміну. В сучасній літературі присвяченій економіці та економічним наукам проблема щодо «феномену грошей» має досить багато відмінних думок, залишається теоретично невизначеною, дуже далекою від єдиного зрозуміння, це стосується і відповіді на найголовніше питання: що ж все-таки в собі таїть істинна економічна сутність грошей.

Якщо брати до уваги питання що ми розглядали вище, зауважимо, що феномен грошей в загальному обсязі так і лишається для економістів різноманітним і загадковим явищем. У феномені грошей об'єднується й об'єктна

функція (резервування), і суб'єктна (обігу), і суб'єктно-об'єктна в одній особі (вимір вартості, розглядаючи з боку виробника, який підбиває підсумки собівартості своєї продукції, це об'єктна функція, а глядячи з боку покупця, який думає купити товар чи ні, це суб'єктна).

Всі події, процеси, фактори та підрозділи (в тому числі про гроші), предметом вивчення макроекономіки формуються у результаті взаємодії між собою декотрої кількості сільських господарств, підприємств, сфер та підрозділів, що являються об'єктами для дослідження в макроекономіці. Вивчаючи економічні науки, та економіку в цілому потрібно брати до уваги процеси, що здійснюються з декотрими економічними об'єктами та навпаки. Якраз «гроші» і є одним з таких ключових понять, що тісно пов'язує між собою мікроекономіку та макроекономіку воедино.

На сьогодні існують основні дві теорії, в яких йдеться дослідження сутності таких понять як «гроші», і «грошові кошти»: формалістична (юридична) і економічна [19].

«Формалістичне» тлумачення грошей будується на буквальному інтерпретуванні наявних в законодавстві норм. Дотримуючись цієї позиції, юридичне поняття щодо грошей зазначається нормами дієвого законодавства, і згідно з цими нормами вичерпується. Юридичне тлумачення грошей полягає в наступному:

Згідно зі статтею 177 Цивільного кодексу України [29] до об'єктів цивільних прав відносять речі, включаючи гроші. Згідно зі ст. 35 Закону України «Про національний банк України» – гривня (банкноти й монети) яка являється національною валютою є єдиним законним платіжним засобом на території України, вона приймається усіма юридичними та фізичними особами без будь-яких обмежень на території всієї України за всіма видами платежів, а втім, і для зарахування на рахунки, акредитиви, вклади, здійснення переказів та для виконання платіжних операцій [15].

Цифрові гроші Національного банку як електронна форма грошової одиниці України є законним платіжним засобом для території України, приймаються

юридичними та фізичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків виключно у тих випадках, які передбачені чинним законодавством України.

«Економічне» ж тлумачення грошей виходить із передумови, що поряд з готівковими грошима знаходяться і безготівкові.

Однак, дати єдину відповідь на питання про рівнозначність понять «гроші» і «грошові кошти» є доволі проблематично саме через невизначеність відносно першого з них. З впевненістю можна стверджувати тільки одне: майже не одне з досліджуваних нами понять «грошей» не може бути відміченим без жодних змін і створеним без певних додатків і уточнень на поняття «грошових коштів», чим користуються в бухгалтерському обліку, для його правильного визначення.

Практичне визначення бухгалтерського обліку як, окремої економічної науки, потребує дотримуватися розбірливості, логічності, послідовності й стрижності структури визначень та не дозволяє їх подвійного трактування.

Однак, дослідження які були проведені показують, що є економічна група котра являючись головною характеристикою грошей, водночас посідає ключове важливе для розуміння суттєвості грошових коштів – це категорія ліквідності. Якраз останній і є тим що відрізняє гроші від других активів і саме вона, як я думаю, повинна розглядатися як головний критерій що відносить активи до грошових коштів.

На рівні підприємства грошові кошти посідають не останню роль, та виконують функцію елементів всередині специфічної кровоносної системи, які повинні бути у постійному русі для забезпечення життєдіяльності та швидкого розвитку цієї системи. Якраз через це чітке визначення об'єму грошової маси підприємства являється чи не найбільш актуальною проблемою що постає перед обліковим та аналітичним персоналом підприємства [27].

На наш погляд, визначення «грошові кошти», яке використовується для задоволення потреб у бухгалтерському обліку й аудиті, а з тим і ті, попадаються у наукових трудах та літературі потребують уточнення, що зв'язано з наступними причинами:

– виділяючи електронні гроші, як платіжний засіб, що зазнає стрімкого процвітання за останні роки, у складі грошових коштів, що обумовлено майбутнім розвитком академічних поглядів на економічну сутність терміну «електронні гроші»;

– висвітлення факту віднесення до підрозділу грошових коштів тільки ті активи, що зможуть бути використаними для здійснення розрахунків в будь-який час.

Провівши аналіз і давши визначення «грошовим коштам», я дійшов висновку що, найточніше визначення таке: грошові кошти – це готівка що знаходиться в касі, цифрова валюта, лишки коштів на рахунках в банку, що можуть використовуватися підприємством протягом будь-якого моменту часу для здійснення розрахунків.

Через розвиток та ускладнення розрахункових операцій на фінансових ринках, поруч зі звичними для всіх грошовими коштами, з'являється все більше нових видів оборотних активів, що мають ліквідність максимально наближену до ліквідності грошових активів, але на відміну від останніх можуть принести інвестиційний прибуток. Також ці активи стали відомі під назвою «еквіваленти грошових коштів». Еквіваленти грошових коштів це – своєрідна середня ланка між різними фінансовими інвестиціями та грошовими коштами. Також еквіваленти грошових коштів можуть приносити хоч і невеликий, проте досить стабільний прибуток, через що і можна вважати їх різновидністю інвестицій.

Отож, грошові кошти та їх еквіваленти становлять найбільшу ліквідну частку активів на підприємстві, що впливають на облік грошових коштів і їх контроль.

Отже, взаємний зв'язок мікроекономіки й макроекономіки потребує кардинального дослідження поняття «грошові кошти» через призму характерних ознак макроекономічної групи «гроші». Ми дізналися, що понад усе різними економістами до категорії грошових коштів відносяться чеки, електронні та готівкові гроші.

Характерною ознакою, котра може виокремити грошові кошти серед інших оборотних активів являється їх ліквідність. Саме через це грошові кошти ми будемо розглядати як електронні гроші, готівкові гроші, залишок коштів на поточних та інших банківських рахунках, що можуть використовуватися підприємством незалежно від проміжку часу в котрому вони були використані для здійснення розрахунків під час проведення господарських операцій. Проміжне місце серед грошових коштів і фінансових інвестицій посідають еквіваленти грошових коштів. З грошовими коштами їх поєднує значна ліквідність, з фінансовими інвестиціями їх поєднує – можливість отримання інвестиційного прибутку.

1.2 Класифікація грошових коштів та її використання для потреб обліку і аудиту сільськогосподарського підприємства

Вагомість знаходження на балансі підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, не піддається сумніву, мабуть, ні одним сучасним економістом.

Однаке хоча важливість цих категорій і необхідність їх упорядкування доведена, праці, що присвячені зрозумілому розмежуванню та класифікації грошових коштів та їх еквівалентів майже відсутні попри те, що для потреб аналізу, обліку та аудиту грошових коштів на підприємстві особливо важливою є проблема щодо їх класифікації, бо саме в ході її розв'язання можливо чітко розставити пріоритети щодо дослідження тих чи інших видів грошових коштів на мікрорівні.

Велика кількість авторів у своїх трудах приділяють значну увагу до класифікації грошових потоків, а не безпосередньо грошових коштів як окремого об'єкту фінансового управління.

На нашу думку, основоположними для класифікації грошових коштів ознаками являються:

- їх різновид: готівкові та безготівкові;

– валюта: грошові кошти в рамках однієї окремої країни (національна валюта) та грошові кошти іноземної валюти.

Готівка – грошові кошти що існують у вигляді монет, грошових знаків, паперових грошей. Безготівкові – грошові кошти що знаходяться на банківських рахунках, котрі використовують для оплати, взаємних розрахунків за допомогою перерахування з рахунку на рахунок [15].

Грошові кошти в національній валюті – це кошти, (незалежно від їх виду, готівка чи електронні) у валюті, що випускається певною країною, та знаходиться, в основному в обігу на території цієї держави. Грошові кошти в іноземній валюті – це кошти (готівка чи електронні), що є в обігу і також є законним засобом для розрахунків на території іноземної держави.

Можна виділити дві ознаки класифікації грошових коштів [19]:

- за призначенням: оборотні кошти та для спецпризначення (необоротні);
- залежно від місця зберігання: грошові кошти в касі на підприємстві, у контрагентів, у підзвітних осіб, в банку, вкладені в еквіваленти та у вигляді цінних паперів та ін. Але пізніше, ним же, ця класифікація була доповнена та збільшена ще на дві ознаки:

- відносно виду валюти: іноземна і національна валюти;
- відносно їх надходження: власні, залучені та запозичені.

Приведену вище класифікацію ознак тяжко назвати вичерпною, а також на наш погляд, їм присутні деякі недоліки. Наприклад, кошти у контрагентів та підзвітних осіб, з точки зору бухобліку на підприємстві, що анонсувало ці ресурси, являються дебіторською заборгованістю, кошти що інвестовані у цінні папери – являються фінансовими інвестиціями. Отже, відносити їх до ознак класифікації «місце зберігання», з нашого погляду, є недоречним. В цьому випадку наявна деяка підміна економгруп, що являється неприпустимим для бухобліку, через те що викривляє дійсний стан певних речей на підприємстві.

Окрім того, грошові кошти (всі) стовідсотково являються оборотними активами, ті ж види коштів, що не можливо використовувати упродовж одного року або ж операційного циклу, коли він складає термін більше одного року, є

можливість класифікувати їх як інші необоротні активи, або ще як довгострокові фінансові інвестиції. Згадаємо, що грошові кошти являються активами, що можуть характеризуватися абсолютною ліквідністю, що само по собі унеможливило б віднесення їх до необоротних активів. Співвідношення еквівалентів до грошових коштів, на наш погляд, є недоречним через специфіку цієї групи, яка може проявлятися в тому, що вони є такою своєрідною об'єднуювальною частинкою між двох видів найбільш ліквідних активів: фінансовими інвестиціями й грошовими коштами. І спираючись на це, грошові еквіваленти треба віднести до окремої групи з виділенням унікальних, характерних тільки їй функцій та особливостей.

Приведені вище ознаки класифікації, що являються фундаментальними (вид та форма існування валюти) треба поповнити двома додатковими, що мають не останнє значення для розв'язання деяких задач аналізу, аудиту та обліку.

Обмеженість у напрямках використання:

– грошові кошти з обмеженнями у напрямках для використання – це грошові кошти, що підприємство може використати лише для певних потреб підприємства. Наприклад: грошові кошти, які були отримані як гуманітарна грошова допомога, як цільове фінансування й інші;

– грошові кошти без обмежень у напрямках використання – це грошові кошти, які можуть бути використані підприємством взагалі без будь-яких обмежень для здійснення господарської діяльності. Наприклад це можуть бути грошові кошти, що знаходяться в банку на поточних рахунках.

Грошові кошти що класифіковані за приведеною ознакою носить винятково важливе значення під час аналізу фінансового стану підприємства, через те що суб'єкт господарювання має намагатися мінімізувати частку грошових коштів з обмеженим користуванням її у грошовій масі. Певна маса грошових коштів з обмеженням у їх використання не може бути показником високої платоспроможності підприємства. Ідеальним і найбільш ефективним засобом задля забезпечення зобов'язань у суб'єкта господарювання є грошові кошти без обмежень у їх використанні [15].

Місце зберігання [3]:

– грошові кошти що знаходяться у касі на підприємстві – це готівка, яку зберігають у спеціальному відведеній кімнаті або ж у спеціально відведеному для цього місці;

– грошові кошти, на банківських рахунках – це грошові кошти, що зберігаються на різних рахунках у банківських установах та можуть використовуватися у будь-який час з вимоги власника рахунку;

– грошові кошти на мікропроцесорі смарт-карток або ж карток зі накопичувальними цінностями – це один з видів «цифрових грошей», зберігаються на спеціальних відведених для цього картках;

– грошові кошти у пам'яті ЕОМ (електронна обчислювальна машина) на жорстких дисках – це один з видів «цифрових грошей», вони зберігаються у вигляді файлу в пам'яті ПК які слугують їх матеріальним носієм.

Через виявлені недоліки в видах класифікації що існують та з метою узагальнення ознак декомпозиції грошових коштів, їх поділ за ознаками можемо побачити у схемі нижче (рисунок 1.1).

Рисунок 1.1 – Класифікація грошових коштів

**Джерело: узагальнено автором на основі [15; 20]*

В умовах ринкових відносин зростає роль і еквівалентів грошових коштів діяльності підприємства, що допомагає підняти на новий рівень досліджень це питання.

Єдиної правильної думки щодо класифікації грошових еквівалентів вітчизняна наука й досі не дійшла. На наш погляд, декомпозиція еквівалентів грошових коштів має бути почата із виокремленням їх властивостей та відокремлення їх від інших видів короткострокових фінансових інвестицій.

З думки деяких дослідників грошові еквіваленти можуть бути характеризовані за такими ознаками:

- високоліквідні цінні папери низької прибутковості, але дуже високої надійності;
- легко реалізуються в будь-який час з мінімальними втратами у вартості (або взагалі без втрат);
- мають постійну ринкову вартість;
- додаються як страховий резерв в готівці.

В деяких джерелах ще можна зустріти такі властивості грошових еквівалентів:

- можуть вільно конвертуватися у деякі суми грошових коштів, це значить, що їх можна швидко перетворювати у готівку;
- мають невеликий ризик у зміні вартості.

Як, правило, до грошових еквівалентів відносяться інвестиції з терміном погашення який не перевищує три місяці з дати їх придбання. Інвестиції в акції других підприємств не є грошовими еквівалентами, окрім тих випадків, коли вони можуть бути ідентичними грошовим коштам [24].

Також пропонується наступну класифікацію грошових еквівалентів, що виражені у цінних паперах [15]:

- за типом оподаткування доходу: оподатковані, неоподатковані відповідно до установлених ставок;

- залежно від місця знаходження емітента: іноземні або внутрішні;
- залежно від характеру фінансових зобов'язань: пайові або боргові;
- залежно від рівня доходу, що буде отриманий: з доходом, що залежить від прибутку, з плаваючою процентною ставкою доходу, з фіксованим доходом;
- залежно від їх способу реєстрації руху: на пред'явника або іменні;
- залежно від статусу емітента: корпоративні, муніципальні, банківські, державні.

Однак, на наш погляд, класифікація грошових еквівалентів, що була запропонована даним автором містить деякі недоліки, наприклад:

- акції других підприємств не можна віднести до еквівалентів грошових коштів з огляду на їх великий ризик, що підтверджені закордонним досвідом ведення і організації обліку, згідно з яким грошові еквіваленти відносять частіше за все лише боргові цінні папери;
- еквіваленти грошових коштів можуть бути як у формі цінних паперів, так і в інших, (наприклад строкові депозитні вкладення), що не змогли знайти свого відображення у вказаних ознаках;
- спираючись на інформацію вище, основною функцією еквівалентів грошових коштів – являється функція накопичення, отож цінні банківські метали (зазвичай, платина, золото та ін.) не належать до еквівалентів грошових коштів, через заборону на їхнє утримання та примноження підприємствами й нефінансовими закладами визначено чинним законодавством;
- цінні папери з доходом, який залежить від розміру прибутку не належать до категорії грошових еквівалентів, через те що вони являються зазвичай простими акціями, основною метою отримання яких є – здійснення впливу на діяльність підприємства – емітента даних акцій. Водночас основною метою інвестування в еквіваленти грошових коштів – являється забезпечення виконання короткострокових зобов'язань.

Згідно зі зробленими нами висновками вони призводять до необхідності коригування та доповнення ознак класифікації еквівалентів грошових коштів що вже існують.

Основою для обліку грошових еквівалентів ми пропонуємо ознаку початкового визнання та подальшої їх оцінки, що базується на рекомендаціях міжнародних стандартів фінансової звітності та наявному закордонному досвіді. Спираючись на цю ознаку еквіваленти грошових коштів можна класифікувати так [21]:

- грошові еквіваленти, котрі початково визнані за справедливою вартістю після первинного визнання переоцінюють за справедливою вартістю з відображенням збитку або прибутку. До цієї категорії зазвичай відносять грошові еквіваленти, котрі котуються на активному ринку і, відповідно, справедлива їх вартість може бути точно встановлена з високою долею ймовірності;

- грошові еквіваленти, що утримуються до погашення – мають або фіксовані, або такі, що точно встановлюються строки виплат та фіксований термін погашення і відносно них підприємство має намір і можливість утримати до настання терміну погашення;

- еквіваленти грошових коштів у виді дебіторської заборгованості та позик – короткострокові кредити що були надані надійним контрагентам, або ж дебіторська заборгованість котра отримана внаслідок передачі права вимоги та другі специфічні типи еквівалентів грошових коштів, стосовно яких існує стабільна впевненість відносно можливості повернення інвестованих коштів;

- грошові еквіваленти для імовірного продажу – грошові еквіваленти що не входять у три категорії вище.

Класифікаційні ознаки грошових еквівалентів наведені в таблиці 1.1.

Отже, для чіткого ефективного управління, правильного розуміння, чіткого безпомилкового аудиту та коректного обліку, є зрозуміла, логічна і чітка класифікація щодо грошових коштів та їх еквівалентів підприємства, котра полягає у зведенні всієї їх сукупності в економічно зумовлені однорідні категорії.

Таблиця 1.1 – Класифікаційні ознаки грошових еквівалентів

Класифікаційна ознака	Вид грошових еквівалентів	Примітка
Тип оподаткування доходу	- оподатковані; - неоподатковані.	Існує окрема специфіка що може показати дохід від такого роду інвестицій в обліку в інвестора.
Місцезнаходження емітента	- іноземні; - внутрішні.	Для обліку іноземних грошових еквівалентів у фінансовому та податковому обліку треба брати до уваги зміну курсу валюти, в якій грошові еквіваленти емітовано.
Форма, в котрій засвідчено права, що надані еквівалентом грошових коштів.	- у формі цінних паперів; - у формі відмінній від цінних паперів.	Використовуються у потребах інвентаризації грошових еквівалентів.
Початкове визнання та подальша оцінка	- грошові еквіваленти, котрі утримані до погашення; - грошові еквіваленти у виді дебіторської заборгованості та позик; - грошові еквіваленти визнані за справедливою вартістю; - грошові еквіваленти що можуть бути використані для імовірного продажу.	Має ключове значення для здійснення оцінки грошових еквівалентів під час їх оприбуткування та на дату балансу.

**Джерело: узагальнено автором*

Таким чином, ґрунтуючись на проведених дослідженнях ми узагальнили категорії грошових коштів що існують за такими ознаками: за місцем зберігання; за обмеженістю у напрямках їх використання. Класифікація грошових коштів за приведеними ознаками посідають виняткове важливе значення під час проведення аналізу фінансового стану підприємства.

1.3 Роль грошових коштів у інформаційній обліковій системі підприємства

Класифікаційні ознаки грошових коштів та їх еквівалентів, що ми розглянули вище, винятково за місцем розміщення, є ґрунтовною ознакою для здійснення ефективного обліку й аудиту на будь-якій підприємстві.

Через те що облік є окремою функцією управління, ми можемо з впевненістю стверджувати, що питання чіткого та своєчасного обліку грошових коштів на підприємстві посідає одне з головних місць для вирішення. Функції, котрі виконують облік грошових коштів та грошових еквівалентів в системі управління на підприємстві являються [21]:

- організаційна – належна організація, вчасне, законне і повне здійснення готівкових та безготівкових розрахункових операцій, і операцій з грошовими еквівалентами;

- кількісне відображення та якісні характеристики: вчасне і правильне заповнення документів що відображають операції руху грошових коштів та грошових еквівалентів, їх відображення на банківських рахунках та в бухгалтерській документації; якісна оцінка стану забезпечення суб'єкту господарювання грошовими коштами та їх грошовими еквівалентами на основі кількісних даних;

- контрольна: попереджує негативні результати в ході господарської діяльності на підприємстві; своєчасний щоденний контроль за наявністю і збереженням грошових коштів, та грошових еквівалентів які знаходяться у формі цінних паперів у касі підприємства та в інших місцях збереження, та створення відповідних умов задля такого виду контролю; проведення контролю для додержання розрахункової, платіжної й касової дисциплін, в тому числі й контроль за вчасним поверненням сум до банку, що не були використані за призначенням з відповідно визначеними лімітами; здійснення контролю за користуванням грошовими коштами за їх цільовим призначенням; контроль з приводу вчасних розрахунків (готівковій або безготівковій формах) з покупцями, постачальниками, бюджетом, банками та другими фінансовими установами, органами соціального страхування, працівниками й ін.; контроль задля додержання форм розрахунків, що встановлені у договорах з постачальниками та замовниками (покупцями);

- інформаційна – слугує задля інформування керівників підприємства про вільні, наявні для користування грошові кошти що знаходяться в касі суб'єкта господарювання та на його банківських рахунках;

- забезпечувальна: постійне задоволення усіх потреб підприємства готівкою, що виникли у зв'язку з видом діяльності даного підприємства або через умови розрахунків з працівниками; належне і вчасне проведення інвентаризаційних заходів щодо грошових коштів та грошових еквівалентів, та відтворення результатів у рахунках бухгалтерської документації;

- зворотного зв'язку – одержання певних даних про реальне становище за керованим об'єктом (грошових коштів) та реалізація управлінських рішень;

- аналітична – аналізування присутності грошових коштів, у розрізі, джерел, видів, категорій та ін.;

- рекомендаційна – пошук можливостей для найраціональнішого вкладу вільних грошових коштів як джерела для фінансових інвестицій, що приносять прибуток.

Будування дієвої системи аудиту й обліку грошових коштів, як окремої групи елементів, котрі можуть виконувати перераховані вище функції, на суб'єкті господарювання мусить чинитися на засадах використовуючи новітні економічні розробки, котрі застосовують у міжнародній практиці, але не слід забувати про досвід, що був накопичений за довгі роки формування облікової системи України [15].

Підсумування міркувань різноманітних авторів наукових робіт – економістів, дозволяє нам звернути увагу на сукупність чинників, вплив яких дозволив сформувати облік грошових коштів минулого сторіччя [27]:

- єдиним органом, що випускав грошові знаки або цінні папери, а також був касовим і розрахунковим центром за часів СРСР слугував Держбанк, котрий був створений у 1921 році. Він був центральним банком фінансування та кредитування населення і народного господарства;

- взаємне кредитування між організаціями не дозволялось;

— процентні річні ставки через зберігання грошових коштів різних організацій та підприємств були встановлені централізовано та зрідка змінювалися;

— основні задачі з облікових операцій грошових коштів на підприємствах та організаціях переважно зводились до виокремлення і доведення до абсолюту функцій контролю;

З ухваленням рішення щодо прийняття у 1999 р. Плану рахунків бухгалтерського обліку зобов'язань, капіталу, активів та господарських операцій на підприємствах чи організаціях та Інструкцій про його використання було організовано інший ієрархічний реєстр рахунків як для грошових коштів, так і для грошових еквівалентів, що певним чином вплинуло на облікові операції даних активів.

Зрозуміння значущості цієї форми як об'єкту аудиту й обліку та яке місце вона посідає в системі звітності на підприємстві є неможливим, якщо не деталізувати структурні характеристики звіту, як результату фінішного етапу в обліковому циклі та його історичним розвитком в Україні за та її межами.

У фундаментальних принципах формування звітності про рух грошових коштів лежить концепція грошових коштів підприємства.

Концепція фінансового потоку, а зокрема потоку грошових коштів, під яким слід розуміти сукупність поділених в часі надходжень і виплат грошових коштів у результаті здійснення фінансово-господарської діяльності на підприємстві, мусить завжди бути в центрі уваги фахівців в галузі управлінського та фінансового обліку.

На теперішній час слід розуміти та приділяти велику увагу, тому що приріст власних засобів на підприємстві забезпечуватиметься дохідністю його роботи шляхом руху грошових коштів. Це збільшує платоспроможність та ліквідність суб'єкта господарювання, його еластичність та фінансові можливості [26].

У міжнародній практиці звітність про рух грошових коштів дістав досить значний спектр використання. Відповідно до Міжнародних стандартів з фінансової звітності він визначається як основний фінансовий звіт, котрий поруч

зі звітом про прибутки й збитки, звітом про зміни в капіталі, бухгалтерським балансом, інформацією про облікову політику та примітками до фінансової звітності мусить здаватися за кожний звітний період. Усі види звітів що були представлені вище взаємопов'язані один з одним, та доповнюють друг друга, вони описують різні аспекти у фінансово-господарській діяльності на підприємстві дотримуючись загальної мети – надати користувачам цієї звітності найповніші дані що в подальшому використовуються для прийняття економічних рішень [32].

Звітність про рух грошових коштів пройшла хоч й не доволі довгий судячи по історичним міркам тим паче досить стрімкий розвиток, перед тим як досягнув теперішнього вигляду. Попередником його був Звіт з фондів, котрий появивсь у 1961 р. в США та зарекомендував себе як необхідна частина річної корпоративної звітності, що була підтверджена висновками аудитора. Цілковито побудова та склад статей звіту про рух грошових коштів була сформована в США у 1987 р. разом з прийняттям SFAS 95 «Звіт про рух грошових коштів». В Міжнародній моделі фінансової звітності, котрі, були побудовані на основі USGAAP, у грудні 1992 р. появився однойменний стандарт IAS 7, яким затверджено форму та принципи з заповнення звіту про рух грошових коштів вигляд якого зберігся і по теперішній час. Модель набрала чинності з 1 січня 1994 р. В Україні звітність про грошові кошти було виокремлено у звітну форму у 1999 році разом з прийняттям П(С)БО 4. Взагалі ж у Міжнародних стандартах фінансової звітності (IAS/IFRS), Загальноприйнятих засад бухгалтерського обліку США (USGAAP) та Стандартах бухгалтерського обліку України існує три головні напрямки невідповідності між складом і формою звіту про рух грошових коштів [32].

Бухгалтерські рахунки, котрі використовуються для нагромадження й реєстрації, а ще й фінансові звіти, котрі слугують для підсумування даних про дійсний стан та зміну об'єктів обліку (в тому числі й грошових коштів) є основою структури системи бухгалтерського аудиту та обліку на підприємстві. Відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» бухгалтерський облік – це система цілісного, безперервного спостереження та контролю за господарською діяльністю на підприємстві, що завбачає розкриття,

вимір, реєстрацію, нагромадження, підсумування, зберігання та передачу інформації про господарську діяльність на підприємстві зовнішнім та внутрішнім користувачам задля прийняття рішень [11].

У самому понятті бухгалтерського обліку важливе місце посідає контроль правильності, ефективності та законності щодо обліку окремих фактів та явищ у господарському житті підприємства.

Процвітання України в економічному плані та ускладнення ринкових взаємовідносин підприємств в країні, були поштовхом для підігрівання інтересу у зацікавлених цим сторін до питання аудиту деяких функцій управління загалом, у тому числі й бухгалтерського обліку і сприяли новому поштовху у процесі наукових досліджень категорії аудиту.

Щодо проблеми з організації аудиту є присвячено велика кількість наукових праць, як закордонних, так і вітчизняних економістів. Вони розглядають аудит з різного боку:

- як конструктивна та систематична діяльність органів управління (одна з головних управлінських функцій);
- як фінішна стадія у процесі управління;
- як одна зі складових частин у процесі з прийняття та реалізації управлінських рішень на всіх його етапах;

Виняткового значення хід аудиту набуває коли діло підходить до обліку грошових коштів. Дієва організація аудиту грошових коштів повинна базуватися на чітко визначених, простих у розумінні, чітких, прозорих та зрозумілих принципах. За словами О.С. Височан три основні принципи ефективного аудиту грошових коштів підприємства це: термінове внесення готівки на банківські рахунки; реалізація грошових виплат лише чеками (не стосується незначних сум); банківська звірка.

Додержання засад, що були вказані вище може бути можливим тільки якщо на підприємстві існує високоефективна система для проведення внутрішнього аудиту. Виокремлюють наступні головні види робіт задля побудови результативної системи внутрішнього аудиту грошових коштів: відокремлення

функцій авторизації, ведення записів та матеріальної відповідальності; зменшення кількості осіб котрі мають право доступу до грошових коштів; призначення фахівця, що буде відповідальною за готівку; користування банківськими послугами, якщо це є можливим; зводити до мінімуму виплати готівкою; установлення обов'язків осіб, котрі будуть мати доступ до готівкових грошових коштів; фізичний захист готівкових грошових виплат; здійснення незапланованих ревізій каси; записи про надходження грошових коштів в найкоротші терміни; занесення усіх грошових надходжень до рахунку в банку у найкоротші строки; використання чеку для здійснення платежів, а не готівки; незалежна звірка по залишках на рахунку грошових коштів [15].

Інформаційна структура бухгалтерського аудиту і обліку з однієї сторони є сукупністю методів, засобів і персоналу, а з другої – групою інформаційних процедур, що працюють з однією метою – для досягнення поставлених цілей, а також стадій обробки інформації. На будь-якій стадії здійснюється послідовний процес переходу інформації від джерела до користувача. Водночас початковим джерелом інформації є господарські операції на підприємстві, разом з тим кінцевими користувачами цих даних можуть бути як зовнішні, так і внутрішні споживачі. Проміжним джерелом інформації виступають первинні бухгалтерські документи, облікові, регістри, звіти та ін.; проміжними користувачами інформації виступають аналітики, менеджери нижчої й середньої ланок, контролери та ін. Самі дані при цьому видозмінюються, проходить процес щодо обробки та контролю інформації, який створює замкнуте коло з циклічним повторенням одних і тих же стадій.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Діагностика фінансово-економічної діяльності ТОВ «Контакт плюс»

Під час дослідження показників діяльності підприємства я користувався обліковою звітністю підприємства ТОВ «Контакт Плюс» зі зразками якої можна ознайомитися в додатках.

Склад та структуру землекористування ТОВ «Контакт Плюс» у 2020-2022 рр. можемо побачити в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Склад та структура землекористування

Показники	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Відхилення +, -2020 р. від 2021 р., га	Відхилення +, -2021 р. від 2022 р., га
	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %	Площа, га	Питома вага, %		
Всього сільськогосподарських угідь	5016,15	100	5016,15	100	5247,75	100	0	4,6
У т. ч. рілля	4287,49	85,5	4287,49	85,5	4435,93	84,5	0	3,4
сіножаті	472,64	9,4	472,64	9,4	519,69	9,9	0	9,9
пасовища	256,02	5,1	256,02	5,1	292,13	5,6	0	14,10

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток А).*

Спираючись на дані таблиці 2.1 маємо інші результати. За 2020 та 2021 перший роки загальна площа сільськогосподарських угідь не змінювалась (2016,15 га). З них більшу частину площі становило рілля (4287,49 га) що становить 85,5 % всієї території, сіножаті становили (472,64 га) що становить 9,4 % від загальної площі та пасовища (256,02 га) що становило 5,1 % угідь. Але у 2022 році площа сільськогосподарських угідь ТОВ «Контакт Плюс» збільшилась та становила (5247,75 га) що на 4,6 відсотка більше ніж за попередні 2 роки, збільшилась площа рілля на 3,4% та становила (4435,93 га), також збільшення

отримала територія сіножаття на 9,9%(519,69 га), не без змін залишилась і територія пасовищ та збільшилась на 5,6 % (292,13 га).

Посівні площі сільськогосподарських угідь у розрізі культур підприємства ТОВ «Контакт плюс» можемо наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Посівні площі сільськогосподарських угідь у розрізі культур

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення +, -2020 р. від 2021 р. тис. га	Відхилення +, -2022 р. від 2022 р. тис. га
Посівні площі сільськогосподарських культур, тис. га	4287,49	4287,49	4435,93	0	3,46
Посівні площі під культури зернові та зернобобові, тис. га	2748,49	2596,49	2256,93	-5,5	-13,06
Пшениця озима	1481,00	1381,00	977,00	-6,7	-29,25
Ячмінь озимий	—	—	50,00	—	100
Жито озиме	133,00	448,00	207,00	236,8	-53,79
Овес	358,00	100,00	—	-72	-100
Пшениця яра	—	—	268,00	—	100
Кукурудза на зерно	776,49	565,49	754,93	-27,17	33,5
Культури зернобобові	—	102,00	—	100	-100
Квасоля	—	102,00	—	100	-100
Посівні площі під технічні культури, тис. га	1339,00	1574,00	2139,00	17,55	35,89
Ріпак озимий	811,00	952,00	1139,00	17,38	19,64
Соняшник	528,00	622,00	1000,00	17,80	60,77
Посівні площі під культури кормові, тис. га	200	117,00	40,00	-41,5	-65,81
Кукурудза кормова	100	80,00	40,00	-20	-50
Трави однорічні	100	—	—	-100	—
Культури кормові інші	—	37,00	—	100	-100

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток А).*

Проаналізувавши дані з таблиці 2.2 маємо наступні результати. Посівні площі сільськогосподарських культур у 2020 та 2021 роках становило 4287,49 га, а у 2022 році цей же показник становив 4435,93 га, що на 3,46 % більше ніж за 2 попередні роки. Посівні площі під зернові та зернобобові культури у 2020 році займали 2748,49 га, у 2021 р. 2596,49 га, що менше ніж в попередньому році на 5,5 %, та у 2022 році посівна площа під ці культури становила 2256,93 га, що менше на 13,06 % ніж за 2021 рік. Пшениця озима становила 1481 га у 2020 році, 1381 га

у 2021 р. та 977 га у 2022 році. В кожному з 3 років площа цієї культури становилась менше з кожним роком. У 2021 порівняно з 2020 роком на 6,7 % зменшилась площа, та у 2022 порівняно з 2021 зменшилась на 13,06 %. Ячмінь озимий у 2022 році становив 50 га, у 2020 та 2021 рр. ця культура не була посаджена. Жито озиме у 2020 році становило 133 га, у 2021 р. 448 га, що на 236 % більше ніж за попередній рік, у 2022 році жито озиме становило 207 га площі, що на 53,07 % менше ніж у 2022. Посівна площа культури овес у 2020 році становила 358 га, у 2021 р. 100 га, що менше ніж у 2022 році менше на 72%. У 2022 році цю культуру не садили. Пшеницю яру у 2020 та 2021 рр. не садили, у 2022 ж році її площа становила 268 га. Кукурудза на зерно була висаджена в розмірі 776,49 га на 2020 рік, 565,49 га у 2021 році, що було менше ніж у 2020 році на 27,17 %, у 2022 році кукурудза на зерно займала площу в розмірі 754,93 га що більше ніж у 2021 році на 33,5%.

З зернобобових культур у 2021 році садили тільки квасоллю яка становила 102 га, 2020 та 2022 рр. вона не була посаджена. Посівні площі під технічні культури становили 1339 га у 2020, 1574 га у 2021 та 2139 га у 2022 рр. Площа під ці культури у 2021 році збільшилась на 17,55 % порівняно з 2020, та у 2022 на 35,89 % порівняно з 2021 роком. З площі під технічні культури ріпак озимий має найбільшу площу та становить 811 га у 2020 році, 952 га у 2021 році, що на 17,38 % більше ніж у 2020, та 1139 га у 2022 році, що більше на 19,64 % ніж за попередній рік. Соняшник також займає доволі значну площу, у 2020 році 528 га, 622 га у 2021 році, це більше ніж у 2020 році на 17,80 %, та 1000 га у 2022 році, що більше ніж за попередній рік на 60,77%. Посівні площі під кормові культури займали у 2020 році площу в розмірі 200 га, у 2021 році 117 га, що менше ніж у 2020 році на 41,5 %, у 2022 році площа цих культур зменшилась ще менше і займала всього 40 га, що менше ніж у 2021 році 65,81 %. Кукурудза кормова займала 100,80 та 40 га, у 2020,2021 та 2022 рр. відповідно, у 2021 році порівняно з 2020 ця площа зменшилась на 20 %, у 2022 році порівняно з 2021 р. на 50 %. Інші кормові культури були посаджені тільки у 2021 році й становили 37 га.

Забезпеченість підприємства трудовими ресурсами та ефективність їх використання ТОВ «Контакт Плюс» наведені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 - Забезпеченість підприємства трудовими ресурсами та ефективність їх використання

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення +,- 2020 р. від 2021 р.	Відхилення +,- 2021 р. від 2022 р.
Середня кількість працівників, осіб.	382	373	357		
Відпрацьовано одним працівником днів у середньому по підприємству.	221	213	205	-3,6	-3,7
Коефіцієнт використання річного фонду робочого часу.	0,57	0,57	0,57	0	0

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток В).*

З таблиці 2.3 вийшли наступні результати. Від ефективності використання трудових ресурсів у процесі виробництва залежить більшість показників обсягу виробництва продукції, її собівартість, якість тощо. Тому аналіз їхнього використання є важливим розділом системи комплексного економічного аналізу діяльності підприємства. Середня кількість працівників на підприємстві з кожним роком зменшувалась. У 2020 році на підприємстві працювало 382 людини, у 2021 році 372 людини, у 2022 році 205 чоловік. Відпрацювання робочого часу в середньому на підприємстві за рік було: 221 день відпрацьовано в середньому у 2020 році, 213 днів у 2021 році, та 20 днів у 2022 році.

Аналіз витрат на виробництво сільськогосподарської продукції ТОВ «Контакт Плюс» наведено в таблиці 2.4.

Виходячи з даних в таблиці 2.4 ми дійшли наступних висновків. Прямі матеріальні витрати за 2020 рік становили 88 910 тис. грн., у 2021 році цей показник дорівнював 96 115 тис. грн., що на 7 205 тис. грн. більше ніж у 2020 році що означає збільшення виробництва основної продукції яку пропонує підприємство, у 2022 році цей показник порівняно з 2021 роком був менше на 797 тис. грн., що не суттєво вплинуло на обсяг продукції що виготовляється.

Таблиця 2.4 - Аналіз витрат на виробництво сільськогосподарської продукції

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення +, - 2020 р. від 2021 р., тис. грн.	Відхилення +, - 2021 р. Від 2022 р., тис. грн.
Прямі матеріальні витрати, тис. грн.	88 910	96 115	95 318	7 205	-797
Прямі витрати на оплату праці, тис. грн.	34 234	38 215	41 650	3 981	3 435
Інші прямі витрати, тис. грн.	1 986	3 767	3 616	1 781	-151
Загальновиробничі витрати, тис. грн.	4 937	6 239	6 541	1 302	302
Адміністративні витрати, тис. грн.	4 112	5 126	5 895	1 014	769

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток С).*

Прямі витрати на оплату праці у 2020 році становили 34 234 тис. грн., у 2021 році цей показник становив 38 215 тис. грн., що більше на 3 981 тис. грн. ніж за попередній рік та у 2022 році прямі витрати на оплату праці склали 41 650 тис. грн., що більше на 3 435 тис. грн. ніж за 2021 рік. Інші прямі витрати на підприємстві становили за 2020 рік 1 986 тис. грн., за 2021 рік інші прямі витрати досягли 3 767 тис. грн., що більше на 1 781 тис. грн. ніж в попередньому році, у 2022 ж році цей показник був 3 616 тис. грн., що менше на 151 тис. грн. ніж у 2021 році. Загальновиробничі витрати у 2020 році становили 4 937 тис. грн., у 2021 році 6 239 тис. грн., що більше ніж у попередньому році на 1 302 тис. грн., та у 2022 році сума загальновиробничих витрат дорівнювала 6 541 тис. грн., що більше ніж у 2021 році на 302 тис. грн. Адміністративні витрати на виробництво продукції у 2020 становили 4 112 тис. грн., у 2021 році 5 126 тис. грн., що більше за 2020 рік на 1 014 тис. грн., у 2022 році адміністративні витрати склали 5 895 тис. грн., що більше на 769 тис. грн., ніж у 2021 р.

Аналіз витрат кормів підприємства ТОВ «Контакт Плюс» наведені в таблиці 2.5.

Висновки з таблиці 2.5 такі. Витрати всіх кормів за 2020 рік становили : 34 725 центнерів; у 2021 році витрати всіх видів кормів були 52 782 центнерів.

Таблиця 2.5 – Аналіз витрат кормів

Види тварин	2020 рік			2021 рік			2022 рік		
	Обсяг концентрованих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг грубих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг соковитих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг концентрованих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг грубих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг соковитих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг концентрованих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг грубих кормів, які були витрачені на годівлю тварин	Обсяг соковитих кормів, які були витрачені на годівлю тварин
Корови та бугаї.	2 942	2164	15 087	2 817	5 707	24 116	5 651	2 774	31 056
Інша велика рогата худоба (крім корів, бугаїв-плідників, волів робочих, буйволів)	1 117	3 315	10 100	1 280	3 662	15 200	1 904	2 818	13 737

*Джерело: Розрахунки здійснені на основі звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток D).

Ми бачимо що у 2021 році витрати кормів були значно більшими порівняно з 2020 роком, це означає те що у 2021 році був приріст голів великої рогатої худоби, а отже виготовлення продукції (молоко), або на забій було значно більшим. У 2022 році також збільшились витрати кормів і становили 57 940 центнерів, а отже і кількість тварин на підприємстві також виросло.

Балансову вартість запасів ТОВ «Контакт Плюс» наведено в таблиці 2.6

Таблиця 2.6 – Балансова вартість запасів підприємства

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення +, - 2020 р. від 2021 р.	Відхилення +, - 2021 р. від 2022 р.
Сировина і матеріали, тис. грн.	41 733,75	35 169,75	55 567,5	-15,72	57,99
Паливо, тис. грн.	5 564,5	4 689,3	7 409	-15,72	57,99
Будівельні матеріали, тис. грн.	1 669,35	1 406,79	2 222,7	-15,72	57,99
Запасні частини, тис. грн.	3 338,7	2 813,58	4 445,4	-15,72	57,99
Матеріали сільськогосподарського призначення, тис. грн.	2 225,8	1 875,72	2 963,6	-15,72	57,99
Поточні біологічні активи, тис. грн.	523	479	1 362	-8,41	184,34
Малоцінні та швидкозношувані предмети тис. грн.	1 112,9	937,86	1 481,8	-15,72	57,91
Незавершене виробництво, тис. грн.	9 106	8 703	12 370	-4,42	42,13
Готова продукція, тис. грн.	126	138	165	8,69	19,56
Разом, тис. грн.	65 400	56 213	87 987	-14,04	56,52

*Джерело: Розрахунки здійснені на основі звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток B).

Попрацювавши зі звітністю про балансову вартість підприємства з таблиці 1.6 можемо бачити наступні результати. Балансова вартість сировини й матеріалів підприємства у 2020 році становила 41 733,75 тис. грн., у 2021 році 35 169,75 тис. грн., що менше на 15,72 % ніж за попередній, у 2022 році, цей показник дійшов до позначки 55 567,5 тис. грн., це на 57,99 % більше ніж у 2020 р. Балансова вартість палива за 2020 рік складала 5 564,5 тис. грн., у 2021 році 4 689,3 це менше на 15,72 % ніж у 2020 році, у 2022 році цей показник дорівнював 7 409 тис. грн., що більше за попередній на 57,99%. Балансова вартість будівельних матеріалів за період 2020 року дорівнювала 1 669,35 тис. грн., у 2021 році 1 406,79 тис. грн. це менше на 15,72 % за попередній, за 2022 рік цей показник дорівнював 2222,7 тис. грн., що більше на 57,99 % ніж у 2021 році. Балансова вартість запасних частин 2020 року дорівнювала 3 338,7 тис. грн., у 2021 році 2 813,58 тис. грн., що менше ніж у 2021 на 15,72 %, у 2022 році 4445,4 тис. грн., що більше попереднього року на 57,99%. Матеріали сільськогосподарського призначення у 2020 році їх вартість була 2 225,8 тис. грн., у 2021 році 1 875,72 тис. грн., на 15,72 % менше ніж у 2020 році, за 2022 рік їх вартість збільшилась на 57,99 % і становила 2 963,6 тис. грн. Поточні біологічні активи підприємства на 2020 рік становила 523 тис. грн., що більше на 8,41 % ніж у 2021 році, це означає зменшення кількості голів на підприємстві, та зменшення збору їх продукції у 2021 році відносно 2020, а у 2022 році напроти поточні біологічні активи дуже виросли порівняно з 2021 роком аж на 184,34 % і їх вартість становила 1 362 тис. грн., що значно збільшило кількість продукції отримуваних з тварин на підприємстві.

Балансова вартість малоцінних та швидкозношуваних предметів на підприємстві 2020 року дорівнювала 1 112,9 тис. грн., у 2021 році цей показник дорівнював 937,86 тис. грн., що менше ніж у 2020 на 15,72 %, за 2022 же рік вартість цих запасів дорівнювала 1 481,8 тис. грн., що більше ніж у 2021 році на 57,92 %.

Незавершене виробництво, його балансова вартість 2020 році була 9 106 тис. грн., 2021 році 8 703 тис. грн., що менше ніж у 2020 р. на 4,42 %, у 2022 р. незавершене виробництво досягло відмітки у позначку 12 370 тис. грн., що більше

на 42,13 % ніж у попередньому році. Готова продукція підприємництва у 2020 році становила 126 тис. грн. та з кожним роком збільшується що позитивно впливає на підприємництво. У 2021 році балансова вартість готової продукції дорівнювала 138 тис. грн., що більше на 8,69 % ніж у 2020, та у 2022 році вартість дорівнювала 165 тис. грн., що більше ніж у 2021 на 19,56 %.

Торгова дебіторська заборгованість підприємства ТОВ «Контакт Плюс» можемо побачити в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Торгова дебіторська заборгованість

Показники	Балансова вартість, тис. грн.			Відхилення +, - 2020 р. від 2021 р.	Відхилення +, - 2021 р. від 2022 р.
	2020 рік	2021 рік	2022 рік		
Поточна торгова дебіторська заборгованість					
із затримкою платежу до 30 днів	6 160	6 600	3 000	0,07	-0,54
із затримкою платежу 31 – 90 днів	10 000	8 000	7 000	-0,2	-0,125
із затримкою платежу 91 – 180 днів	23 000	18 197	21 256	-0,20	0,16
Всього торгової дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги	39 160	32 797	31 256	-16,24	-4,69

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток В).*

Виходячи з даних таблиці 2.7 робимо наступні висновки. На початок 2020 року сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги становила 39 160 тис. грн., у 2021 році сума дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги значно зменшилась на 16,24 % і становила 32 797 тис. грн., у 2022 році ж ми спостерігаємо зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги порівняно з 2021 роком на 4,69 %. З одного боку, це буде стримувати продаж товарів і послуг, з іншого ж позитивно впливає на фінансові витрати підприємства, адже нема потреби витрачати додаткові кошти для фінансування цих активів.

Склад та розмір грошових коштів ТОВ «Контакт Плюс» ми можемо бачити в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Склад та розмір грошових коштів

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення +, - 2020 р. від 2021 р.	Відхилення +, - 2021 р. від 2022 р.
Поточні банківські рахунки, тис. грн.	547	154	1398	-71,84	807,7
Всього, тис. грн.	547	154	1398	-71,84	807,7

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток В).*

З таблиці 2.8 ми бачимо склад та розмір грошових коштів за 3 роки. Грошові кошти містяться тільки на поточному банківському рахунку. У 2020 році розмір грошових коштів на поточному банківському рахунку налічувалося 547 тис. грн., у 2021 році значно зменшився цей показник, аж на 71,84 % порівняно з попереднім і становив 154 тис. грн., у 2022 році сума грошових коштів на поточному банківському рахунку налічувалась у розмірі 1398 тис. грн., це на 807,7 % більше ніж у 2021 році.

Показники фінансово-господарської діяльності підприємства ТОВ «Контакт Плюс» наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Показники фінансово-господарської діяльності

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Абсолютне відхилення тис. грн.		Відносне відхилення, %	
				2020/2021	2021/2022	2020/2021	2021/2022
Оборотні активи	89 643.0	122 003.0	184 454.0	32 360.0	62 451.0	36,01	51,18
Необоротні активи	64 977.0	89 839.0	85 611.0	24 862.0	- 4 228.0	38,02	-4,70
Власний капітал	120458.0	160 283.0	181 599.0	39 825.0	21 316.0	33,06	13,29
Поточні зобов'язання	24 724.0	36 236.0	77 548.0	11 512.0	41 312.0	46,56	114
Чистий прибуток	32 286.0	39 825.0	21 316.0	7 539.0	-18509.0	23,35	-46,47
Виторг від реалізації продукції (робіт, послуг)	250 726.0	345 659.0	396 233.0	94 933.0	50 574.0	37,86	14,63
Собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг)	208191.0	291 551.0	358 865.0	83 360.0	67 314.0	40,04	23,08
Валовий дохід	45 535.0	54 108.0	37 368.0	8 573.0	-16 740.0	18,82	-30,93
Адміністративні витрати	4 112.0	5 126.0	5 895.0	1 014.0	769.0	24,65	15
Витрати на збут	4 712.0	5 911.0	6 216.0	1 191.0	305.0	25.44	5,15

**Джерело: Розрахунки здійснені на основі фінансової звітності ТОВ «Контакт Плюс» (Додаток В).*

За зазначений період оборотні активи ТОВ «Контакт Плюс» мають закономірність росту: у 2021 році порівняно з 2020 роком вони зросли на 36,01 %, а у 2022 році порівняно з 2021 роком – на 51,18 %. Це є позитивною зміною, бо підприємство збільшувало обсяги щодо надання послуг і продукції. Щодо необоротних активів ТОВ «Контакт Плюс», то у 2021 році порівняно з 2020 роком вони збільшились на 38,02 % (тобто на 24 862.0 тис. грн.), а у 2022 році порівняно з 2021 роком вони зменшились на 4,70 % (тобто на 4 228.0 тис. грн.). Зменшення необоротних активів перед усім було спричинене тим що були зменшені основні засоби, а також моральним та фізичним зносом обладнання. Динаміка власного капіталу компанії є позитивною, за всі 3 роки простежується його зростання: у 2021 році на 33,06 %, а у 2022 році на 13,29 % в порівнянні з двома попередніми роками. Це є досить позитивною тенденцією для компанії, оскільки збільшення власного капіталу дозволяє компанії бути менш залежною від зовнішніх джерел фінансування і розвиватися. Щодо поточних зобов'язань то спостерігається їх збільшення у 2021 році на 46,56 %, та у 2022 році на 114 %, що не є досить позитивним результатом, оскільки на фоні збільшення власного капіталу та збільшенням зобов'язань компанія збільшує свою залежність від зовнішніх джерел фінансування і є менш конкурентоспроможною на ринку та привабливою для інвесторів. Чистий прибуток ТОВ «Контакт Плюс» має тенденцію до зростання: у 2021 році порівняно з 2020 роком він збільшився на 23,35 %, а у 2022 році порівняно з 2021 роком він зменшився – на 46,47 %. Це свідчить про те, що компанія є доволі прибутковою, і нарощує свій прибуток внаслідок розширення асортименту послуг, а також формує власну цінову політику. Виторг від реалізованої продукції також має позитивну динаміку до збільшення, у 2021 році спостерігаємо її зростання на 37,86 %, а у 2022 році на 14,63 % порівняно з попереднім роком. Собівартість реалізації продукції зросла у 2021 на 40,04% порівняно з 2020 роком, та у 2022 на 23,08% відносно попереднього року. Щодо валового доходу то у 2021 році показник збільшився на 18,82 % (тобто на 8 573.0 тис. грн.), а у 2022 бачимо його спад на 30,93% (тобто на -16 740.0 тис. грн.). Адміністративні витрати та витрати на збут є майже однаковими й мають

тенденцію до зростання: за 2021 рік відносно 2020 року адміністративні витрати зросли на 24,65 %, а витрати на збут на 25,44 %; та за 2022 рік щодо 2021 року адміністративні витрати зросли на 15 %, а витрати на збут на 5,15 %.

На основні цих показників, можемо зробити висновки про фінансово-господарську діяльність ТОВ «Контакт Плюс», спостерігається, що компанія має досить гарну динаміку для розвитку та збільшує асортимент надання своїх послуг, примножуючи прибуток та власний капітал, що внаслідок, сприяє збільшенню собівартості реалізованих послуг та інших витрат діяльності й зменшенню поточних зобов'язань, надає змогу компанії бути одним з лідерів сільськогосподарських підприємств на ринку України.

2.2 Організація і методика первинного, аналітичного і синтетичного обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства

Підприємства користуються грошовими коштами попри те, яку діяльність вони ведуть. Підприємства потребують цей вид ресурсу за декількох причин: для здійснення грошових переводів, для закриття кредитів (боргові зобов'язання), за для задоволення інтересів інвесторів та ін.

Попри характер, будь-яке вивчення матеріалу у сфері бухгалтерського обліку, включно і дослідів з обліку грошових потоків і коштів, мають проводитися у тісному зв'язку з економічним, або ж юридичним напрямками, а також у взаємозв'язку з зовнішнім середовищем системи бухгалтерського обліку.

Водночас всі ці напрями дослідження є невіддільним елементом в управлінській системі грошових потоків та коштів на підприємстві, ці питання не обходять стороною і ТОВ «Контакт Плюс», що має у своєму складі наступне:

- організація обліку, забезпечення періодичного складання звітної документації про надходження грошових коштів, користуванню грошима, та їх лишок на банківських рахунках та у касі;
- контролювання присутності потрібних сум грошей для різних цілей (для закриття боргових зобов'язань по поточному періоду та для оплати раптових

затрат в ході що були здійснені в ході підприємницької діяльності, а також для операційних поточних потреб);

- запобігання нагромадженню лишньої несталої вільної суми грошей та їх зберігання для отримання доходів за потреби;
- звітування бюджетних грошей – прогнозування плину грошей, котрий будується за допомогою майбутніх надходжень готівки та розрахунків за певні часові інтервали.

Структура бухгалтерського обліку має такою бути, аби не тільки дозволяла керівникам суб'єкту господарювання отримувати не тільки потрібну інформацію про присутність грошей, їх кількість та наявне майно, його примноження чи навпаки, прибутковість і збитковість та ін., але також і могла відповісти на усі запитання як юридичного, так і економічного факторів.

Основним компонентом усіх фінансових розрахунків на підприємстві являються гроші, котрі теж беруть безпосередню участь забезпечення усіх форм господарської діяльності на підприємстві. Грошові кошти – це готівка, грошові кошти на поточних та інших банківських рахунках. Господарська діяльність не може бути розпочата якщо у керівника (керівників) немає початкового капіталу, грошових коштів та за відсутності їх безперервних надходжень. За допомогою грошових коштів забезпечується здійснення поточних фінансових розрахунків. У господарській підприємницькій діяльності серед вхідних і вихідних грошових потоків завжди буде тимчасовий розрив, і через це суб'єкт господарювання повинен мати грошові кошти на банківських рахунках. До того ж на підприємстві повинні бути вільні грошові кошти, котрі можуть бути використані за умов здійснення непередбачуваних фінансових операцій.

Гроші є активами з найбільшою ліквідністю. Їх присутність можемо бачити й при початковому, і на кінцевому етапах бухгалтерського обліку, що містить в собі: купівлю товару, здійснення робіт, виготовлення товарів (продукції), оплату труда працівників, а також продажу та одержання виторгу. Підсумовуючи вище сказане, можемо зробити висновок щодо того, що основними завданнями обліку грошових коштів на ТОВ «Контакт Плюс» являються:

- контролювання задля додержання розрахункової та касової дисципліни, а також за збереженням, вчасним плином та витратами грошей котрі були отримані у банківських установах щодо їхнього цільового призначення;
- вчасне та точне заповнення бухгалтерської документації, та відтворення у бухгалтерській звітності розрахункових операцій;
- інвентаризація грошей, і відтворення інвентаризаційних заходів у рахунках бухгалтерської звітності.

Гроші суб'єктів господарювання можна зберігати у банківських установах, чи готівкою в касі на підприємстві. Готівкові гроші потрібні усім підприємствам задля здійснення виплат по заробітній платі та інших декотрих типів платежів. Тож на підприємстві ТОВ «Контакт Плюс» є каса, в котрій зберігаються готівка та відповідна документація зі здійснення касових розрахунків.

Основними вимогами щодо точного оформлення та обліку розрахункових касових операцій такі:

- швидкий запис будь-якої касової розрахункової операції до касової книги, кожного дня потрібно підбивати підсумки цієї книги; передавання особою на посаді касира під розписку у бухгалтерію касової документації;
- видача бухгалтерією на будь-яку касову розрахункову операцію прибуткового чи видаткового ордерів, додержання послідовної нумерації та реєстрування цих грошових коштів в реєстрі до моменту передання їх для виконання касиру;
- касир повинен штампувати спеціальним штампом касову документацію, щоб не було можливості зловживати цими документами, в основному це стосується повторного їх використання;
- має бути установлена наказом особа (особи), котра буде мати право щодо підпису касових документів, касир повинен мати зразки підписів цих працівників; також не можна допускати аби здійснення касових розрахункових операцій відбувалося на не підписаній документації.

Розглянемо організацію первинного обліку за окремими напрямками.

Спочатку детальніше розглянемо що собою являє каса підприємства.

Зокрема, каса суб'єкту господарювання це – приміщення котре слугує для отримання, збереження та виплат грошових коштів, та інших цінностей інкасованої документації, та зазвичай вестиметься касова книга.

За веденням касових розрахункових операцій повинен слідкувати касир, або інший фахівець з котрим був укладений «договір про повну матеріальну відповідальність».

З формами первинної документації ми можемо ознайомитись у додатках до Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні № 673 таблиця 2.10.

Вся готівка, котра поступає в касу на підприємстві, має бути вчасно та повністю оприбуткована. Грошові надходження в касу підприємства має бути оформлений прибутковим касовим ордером типової форми КО-1.

Готівка, що була отримана у банківській касі повинна бути оприбуткована до каси на підприємстві у загальному порядку.

Таблиця 2.10 - Загальні форми первинної документації з обліку касових операцій.

Номер форми	Назва форми	Завдання документа
1	2	3
КО-1	Прибутковий касовий ордер	Використовується задля оформлення зарахувань грошових коштів в касу використовуючи обчислювальну техніку, або ні. Виписують тільки в одному екземплярі бухгалтером і має бути підписаний головним бухгалтером або іншим фахівцем у котрого є на це повноваження. Квитанція повинна видаватися в руки людині котра, здавала гроші, ордер же повинен залишатися у касі та бути зареєстрованим у Журналі для реєстрації видаткових та прибуткових касових документів типової форми № КО-3а чи КО-3
КО-2	Видатковий касовий ордер	Типову форму КО-2 застосовують для документування видання грошових коштів з каси підприємства задля обробки інформації при використанні обчислювальної техніки, або ж ні.
КО-3а КО-3	Журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів.	Журнал реєстрації прибуткової та видаткової касової документації форми КО-3 застосовують задля реєстрування прибуткової та видаткової касової документації. Журнал має бути відкритий окремо на прибуткові та видаткові касові документи.

Продовження таблиці 2.10

1	2	3
КО-4	Касова книга	В момент коли касир отримує або видає готівку за витратним або прибутковим касовим ордером, касир повинен перенести реквізитні дані у касову книгу. Сума грошей що наявні у касі на підприємстві з початку дня, має бути рівна сумі грошових коштів, що були наявні у касі на кінець попереднього робочого дня. В кінці дня касир повинен доповнити касову книгу за поточний день. Після завершення робочого дня касир передає в бухгалтерію одну або кілька відривних частин аркуша касової книги разом з прибутковим касовим ордером та витратною касовою документацією, за якими були оприбутковані та видані готівкові кошти з каси за поточний робочий день.
КО-5	Книга обліку прийнятих та виданих грошей касиром.	Застосовують задля обліку грошових коштів котрі були видані з каси суб'єкта господарювання довіреному лицу, котра потім виплачує зарплатню, та повертає наявні гроші та сплачені документи, цю книгу веде касир. Видання та повернення грошових коштів сплачених документів мають бути оформлені підписами.

**Джерело: узагальнено автором на основі [9].*

Порядок за яким має бути оформлений прибутковий ордер має наступний вигляд:

- 1) Людина, у котрої є наміри здати грошові кошти, має звернутися до бухгалтерії.
- 2) Бухгалтер має виписати прибутковий касовий ордер.
- 3) Далі йде реєстрування прибуткового касового ордера до Журналу реєстрації КО-3а чи КО-3
- 4) Потім прибутковий касовий ордер має бути переданий для проведення операцій касиру.
- 5) Касир перевіряє правильність заповнення документа.
- 6) Далі касир отримує готівку.
- 7) Підписання касиром прибуткового касового ордера, ставиться штамп «Сплачено».
- 8) Квитанцію видають особі, котра занесла грошові кошти до каси.
- 9) Реєстрування прибуткового касового ордера до касової книги.
- 10) Звіт касира та прибутковий касовий ордер подаються для перевірки.

11) Операції по надходженню готівки відображаються у Відомості 1.1.

12) Відображення операцій у Касовій книзі.

Видання грошових коштів з каси на підприємстві здійснюють по видатковому касовому ордеру типової форми КО-2 чи відомостями на видачу грошових коштів (розрахункові платіжні ордери).

Так виписують один видатковий ордер на загальну суму виплат.

У наступному порядку проходить проводиться оформлення видаткового касового ордеру.

1) Людина, у котрої є наміри отримати грошові кошти, має звернутися до головного бухгалтера.

2) Далі головний бухгалтер має визначити чи дійсно є потреба у виданні грошових коштів.

3) Далі головним бухгалтером виписується видатковий касовий ордер.

4) Видатковий касовий ордер має бути переданий для підписання керівнику, що має видати дозвіл на видачу цих коштів.

5) Надалі видатковий касовий ордер має бути зареєстрований в бухгалтерії у Журналі КО.

6) Видатковий касовий ордер передають в касу.

7) Людина, котра приймає кошти, має записати суму прописом (не цифрами) та дату, підписує.

8) Видається готівка касиром, ставиться підпис котрий підтверджує операцію котра здійснюється.

9) Видатковий касовий ордер реєструють у Касовій книзі.

10) Головний бухгалтер отримує звіт касира.

11) Операції відображаються в Журналі 1.

12) Операції з видачі готівки відображаються у Головній Книзі.

Якщо грошові кошти виплачуються за довіреністю, має бути оформлений касовий ордер, в котрому вслід за прізвищем отримувача готівки указується П.І.Б. людини, що має отримати ці готівкові кошти. Довіреність повинна залишатися разом з видатковим касовим ордером у касира.

У разі якщо виникає потреба здачі готівкових коштів у банк її видання має бути оформлено окремим видатковим касовим ордером. Водночас у стрічку «Видати» має бути вписано «здано до банку через (П.І.Б. людини, котра здає гроші)».

Задля підтвердження що готівка була здана до банку слугує квитанція до Заяви на переказ готівки, котра має бути підписана касиром та бухгалтером банку, та має бути завіреною банківською печаткою.

Забороняється виправляти касові прибуткові чи видаткові ордери.

Будь-який касовий документ має свій власний порядковий номер.

Їх нумерація проводиться від початку року окремими прибутковими й касовими ордерами. Реєстрування касової документації має бути здійснене у журналі реєстрації видаткових і прибуткових касових документів форми № КО-3а, КО-3.

Будь-які готівкові гроші що надійшли чи були видані підприємством мають бути оформлені за первинною документацією, котрі мають бути записані до касової книги на підприємстві (типова форма № КО-4), котра слугує реєстром для аналітичного обліку касових розрахункових операцій. Підприємство веде одну касову книгу у національній валюті, сторінки котрої повинні бути пронумерованими, прошнурованими, скріплені підписами й печаткою головного бухгалтера та директора. Сторінка в касовій книзі складається із двох рівних частинок: відривної та основної. Коли касову книгу заповнюють її сторінка має бути складена навпіл так, аби його відривна частинка була знизу основної. Посеред них кладуть копіювальний аркуш. Так, під час заповнення основної частини аркуша касової книги заповнюється водночас і відривний аркуш, що являється касовим звітом касира. Ця сторінка до закінчення робочого дня не відривають.

В кінці робочого дня касиром виводиться залишок грошових коштів в касі на підприємстві, підраховується кількісний склад видаткової й прибуткової касової документації, котрі водночас з касовою звітністю передаються для подальшого опрацювання до бухгалтерського відділу суб'єкту господарювання.

Залишок готівки у касі на підприємстві під кінець робочого дня має бути більше ніж встановлений ліміт залишку готівки в касі. Кошти котрі йдуть вище за встановлений ліміт мають бути здані в банк.

Організація первинного обліку на рахунках в банку.

Суб'єкт господарювання може відкрити кілька рахунків за національною або іноземною валютою в будь-якому з банку в Україні. Є два рахунки: основний та додатковий.

Зі свого боку, в банках, в котрих були відкриті додаткові рахунки в іноземній чи національній валюті, мають упродовж трьох днів проінформувати банк в котрому відкритий основний рахунок.

Задля того що відкрити банківський рахунок повинні бути надані наступні документи:

- 1) заява на відкриття рахунку, котра була підписана директором і головним бухгалтером на підприємстві;
- 2) нотаріально засвідчена копія державної реєстрації підприємства;
- 3) оригінал чи копія статуту що була належно затверджена;
- 4) нотаріально засвідчене рішення Засновника (засновників) про створення, реорганізацію підприємства;
- 5) банківська картка зі зразком підписів та печаткою;
- 6) свідоцтво про те що підприємство було взято на облік в податковій інспекції;
- 7) договір з розрахункового касового обслуговування.

Банк і підприємство (клієнт) укладають договір з розрахунково-касового обслуговування. У цьому договорі йдеться про зобов'язання підприємця і банку, відповідальність кожної сторони, порядок розрахунків, реквізити кожної зі сторін, а також інші умови.

Договір розглядає взаємовідносини між сторонами щодо кредитування, а ще й встановлений його строк.

Згідно до 8 додатку Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні за національною валютою подана до банку документація має містити в собі такі

реквізити: назва суб'єкту господарювання, ідентифікаційний код, і відправника, і одержувача грошових коштів; номер поточного рахунку; число, місяць, рік. Забороняються будь-які правки у подібній документації.

Розрахункова документація (не беручи до уваги чеки), мають бути виписані за кількістю примірників, що потрібні для усіх осіб, котрі беруть участь у безготівковій операції, (не менше двох). Якщо неможливо використати копіювальний папір, то на кожному тотожному примірнику розрахункових документів у верхньому правому куті мають бути проставлені їх порядкові номери.

Грошовий чек – це вид розрахункового документу, котрий має письмове доручення власника рахунку банківській установі, в котрому був відкритий його поточний рахунок, про видання указаної готівкової суми в ньому в межі залишку грошових коштів на поточному рахунку. Чекову книжку дають підприємству-клієнту банком, з котрим був укладений договір про розрахунково-касове обслуговування, Чек повинен містити в собі повністю всі заповнені реквізити. Чек підписується посадовими особами, у котрих є на це право, і зразки підписів котрих є в банківській установі у Картці зі зразками підписів та проставленою печаткою. Підписи мають бути скріплені за допомогою печатки.

Любі банківські розрахункові операції з грошовими коштами, у тому числі перевід їх у готівку, є суворо регламентованими і потребують підтвердження особистості.

Заповнюючи чекову книжку слід бути дуже уважним. Виправлення чи помилки є неприпустимими в чеці й означають що він зіпсований.

У бухгалтерській звітності порядок за яким відображаються грошові розрахунки підприємств є регламентовані Інструкцією «Про застосування Плану рахунків Бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», що була затверджена наказом МФУ № 291 від 10.11.1999 року. Згідно з цією інструкцією її доповненнями та змінами, Наказом Міністерства фінансів № 48 08.02.2014. року було змінено назву

рахунку «Каса» іншою назвою рахунку «Готівка», відповідно були змінені й субрахунки.

В плані рахунків бухгалтерського обліку для обліку грошових коштів в касі передбачений рахунок 30 «Готівка». Він є активним та містить в собі наступні субрахунки:

- 301 «Готівка в національній валюті»;

Рахунок 30 «Готівка» котрий існує для узагальнення інформації про рух грошових коштів та наявну готівку у касі на підприємстві. Грошові кошти що надходять вказуються за дебетом рахунку, а виплати готівки з каси на підприємстві, відображені за кредитом на рахунку. У цьому випадку сальдо, що показує лишок готівки в касі, може бути тільки дебетовим. Рахунок 30 «Готівка» за дебетом взаємопов'язаний з кредитом за такими рахунками:

- 31 «Рахунки в банках».
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами».
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».
- 70 «Доходи від реалізації» тощо.

Рахунок 30 «Готівка» за кредитом взаємопов'язана з дебетом таких рахунків:

- 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».
- 372 «Розрахунки з підзвітними особами».
- 31 «Рахунки в банку»
- 91 «Загальновиробничі витрати».
- 92 «Адміністративні витрати».
- 93 «Витрати на збут».
- 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» тощо.

Більш детально кореспонденції за дебетом та кредитом рахунка 30 «Готівка» можемо розглянути в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 - Надходження та вибуття грошових коштів

№	Зміст розрахункової операції	Дт	Кт
Надходження до каси готівкових коштів			
1	Надходження до каси готівки з банку для здійснення різноманітних виплат (зарплатня, відрядження тощо.)	301	311 313
2	Надходження готівкові кошти до каси від реалізації послуг, робіт, будівельної продукції.	301	70
3	Зарахування грошових коштів в касу від доходів необоротних та оборотних активів, відшкодування активів котрі були списані раніше, отримання дивідендів та ін.	301	71,73, 74
4	Зарахування грошових коштів в касу в рахунок погашення дебіторського боргу за продукцію, роботи.	301	36
5	Зарахування грошових коштів в касу як повернення виданих авансів.	301	371
6	Зарахування грошових коштів в касу як повернення підзвітних сум що не були використані.	301 302	372
7	Зарахування грошових коштів в касу як погашення векселів.	301	34
8	Зарахування грошових коштів в касу як закриття заборгованості щодо учасників за внесками до статутного капіталу.	301	46
9	Зарахування грошових коштів в касу в рахунок закриття іншої дебіторської заборгованості.	301	377
Вибуття грошових коштів з каси			
10	Занесена готівка до розрахункового рахунку.	311	301
11	Видана з каси зарплатні працівникам.	661	301
12	Видані з каси грошові кошти підзвітним особам на відрядження, для купівлі виробничих запасів котрі необхідні.	372	301
13	Виплата заборгованості готівкою постачальникам.	63	301
14	Оплата грошовими готівковими коштами витрати на монтаж або ремонтування обладнання.	15	301
15	Сплата заборгованості перед іншими кредиторами за допомогою готівки.	68	301
16	Сплачені з каси нараховані дивіденди.	671	301
17	Використання готівки для погашення раніше виданого короткострокового векселя.	62	301
18	Оплачені готівкою витрати на збут, адміністративні та загальновиробничі витрати.	91,92, 93	301
19	Видача готівки різним дебіторам.	377	301

*Джерело: узагальнено автором діяльності підприємства ТОВ «Контакт Плюс».

Якщо в ході проведення інвентаризаційних заходів було виявлено лишки грошових коштів, то вони оприбутковуються до каси, що має бути відображений записом: Дт 30 «Готівка» Кт 719 «Інші доходи від операційної діяльності». Якщо була виявлена нестача у звітності робиться запис:

— Про відображення суми нестачі Дт 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» Кт 30 «Готівка».

– Про погашення нестачі за допомогою грошових коштів Дт 30 «Готівка», Кт 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків».

– Про утримання суми нестачі із зарплатні Дт 66 «Розрахунки з оплати праці» Кт 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків».

Синтетичний облік готівки має своє відображення у журналі-ордері №1. Задля обліку розрахункових операцій за дебетом по рахунку 30 «Готівка» існує відомість 1.1, у якій реєструють усі зарахування, а операції за кредитом по рахунку 30 «Готівка» виконуються у журналі-ордері №1, розділ І. У відомості в під кінець місяця визначають сальдо на кінець місяця, потім він звіряється із лишком грошових коштів під кінець у касовій звітності. Рахунок 31 «Рахунки в банку» розрахований задля обліку наявних грошових коштів та їх руху, котрі перебувають на банківських рахунках та можуть використовуватися на здійснення поточних операцій. Він є активним та містить у своєму складі такі субрахунки:

- 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
- 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті»
- 315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»

Рахунок 31 «Рахунки в банках» за дебетом взаємопов'язаний з кредитом наступних рахунків:

- 16 «Довгострокова дебіторська заборгованість»
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»
- 36 «Розрахунки з покупцями й замовниками»
- 50 «Довгострокові позики»
- 60 «Короткострокові позики»
- 69 «Доходи майбутніх періодів»
- 70 «Доходи від реалізації»
- 71 «Інший операційний дохід» та інші.

З кореспонденцією рахунків по обліку операцій на поточному рахунку ми можемо ознайомитися в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Кореспонденція рахунків по обліку операцій на поточному рахунку

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	Внесення готівки до банківського рахунку з каси на підприємстві.	311	301
2	Погашення довгострокової дебіторської заборгованості.	311	16
3	На поточний рахунок були повернені не використані акредитив або лишок чекової книги.	311	313
4	Надходження на поточний рахунок коштів, котрі були здані до вечірньої каси банку.	311	333
5	Отримання коштів на поточний рахунок від погашення короткострокового векселя.	311	341
6	Повернення на поточний рахунок коштів з депозиту у банку.	311	351
7	Зарахування до поточного рахунку коштів від замовників чи покупців підприємства за продукцію (роботи, послуги, товари).	311	361
8	Повернення другим підприємством аванс, що був виданий йому раніше.	311	371
9	Отримання доходів, що були нараховані раніше (дивіденди, відсотки та ін.)	311	373
10	Погашена претензія, котра була виставлена другому підприємству.	311	374
11	Зарахування суми, що перевищила номінальну вартість реалізованих акцій.	311	421
12	Надходження до поточного рахунку коштів, котрі були одержані від продажу вилучених акцій (паїв).	311	45
13	Зарахування до поточного рахунку, внесків учасників (власників), у статутний капітал підприємства.	311	46
14	Надходження до поточного рахунку коштів, за їхнім цільовим призначенням.	311	48
15	Отримання страхового відшкодування за втрачене внаслідок стихійного лиха майно.	311	655
16	Аванс, що надійшов від замовника чи покупця.	311	681
17	Отримання грошових коштів від дочірнього підприємства.	311	682
18	Надходження коштів на рахунок від внутрішньогосподарського підрозділу, виділеного на окремий баланс.	311	683
19	Отримання коштів від реалізації іноземної валюти.	311	711
20	Перерахування коштів для здійснення фінансових інвестицій.	14,35	311
21	Отримання до каси підприємства з поточного рахунку грошових коштів.	301	311
22	Виставлено акредитив, перерахування грошових коштів на чекову книжку.	313	311
23	Перерахування коштів для придбання валюти.	333	311
24	Сплата авансу іншому підприємству.	371	311
25	Перерахування коштів на оплату власних акцій, котрі будуть викуплені у акціонерів	45	311
26	Погашення позики в національній валюті.	601,611	311

Продовження таблиці 2.12

27	Перерахування коштів постачальникам. (підрядникам)	631	311
28	Сплата податків. (зборів)	64	311
29	Сплата страхових внесків.	65	311
30	Перерахування зарплатні працівникам на їхні банківські рахунки.	661	311
31	Виплата дивідендів, другі виплати учасникам та засновникам за користування майном.	67	311
32	Перерахування коштів дочірньому підприємству.	682	311
33	Перерахування коштів внутрішньогосподарському підрозділу виділеному на окремий баланс.	683	311
34	Перерахування коштів іншим кредитором.	685	311

**Джерело: узагальнено автором відповідно до діяльності ТОВ «Контакт Плюс».*

За кредитом рахунок 31 «Рахунки в банках» взаємопов'язаний з дебетом таких рахунків:

- 30 «Каса»
- 37 «Розрахунки з різними дебіторами»
- 50 «Довгострокові позики»
- 51 «Довгострокові векселі видані»
- 62 «Короткострокові векселі видані»
- 64 «Розрахунки за податками й платежами»
- 65 «Розрахунки за страхуванням»
- 66 «Розрахунки з оплати праці» та інші.

Операції за рахунком 31 «Рахунки в банках» реалізуються на підставі перевірених банківських виписках і за грошовими документами, що були додані до них. У разі якщо у банківській виписці, була здійснена операція, котра була помилково проведена на рахунку 31, вона відображатиметься відповідно до дебету або кредиту рахунку 31 кореспондуючись з рахунком 374 «Розрахунки за претензіями». В разі виявлення помилки, до банку звертаються з письмовим повідомленням щодо її виправлення.

Синтетичний облік операції з надходження коштів на рахунки в банках мають бути зареєстровані у відомості 1.2, а розрахункові операції з витрачання коштів – в журналі-ордері №1, розділ III, які створюються аналогічно відомості 1.1 і журналу-ордеру №1.

Задля обліку других коштів використовується рахунок 33 «Інші кошти». Він має наступні субрахунки:

- 331 «Грошові документи в національній валюті»;
- 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»;
- 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті».

За субрахунками 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» відображаються грошові кошти в дорозі. До таких коштів відносять виторг, котру підприємство отримало за послуги, а також за виконані роботи або реалізовану

готову продукцію, котра була внесена до каси в банку або поштового відділення для того, аби зарахувати її на поточний рахунок, але котрі ще не зараховані за їх призначенням.

На рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції» здійснюється облік короткострокових фінансових вкладень. Цей рахунок є активним та має 2 субрахунки:

- 351 «Еквіваленти грошових коштів»;
- 352 «Інші поточні фінансові інвестиції».

Придбання (надходження) еквівалентів грошових коштів та поточних фін інвестицій казаний за дебетом рахунка 35 «Поточні фінансові інвестиції», за кредитом – зниження та вибуття їхньої вартості.

Ознайомитися з відображенням еквівалентів грошових коштів у звітності підприємства ми можемо в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Облікові операції з еквівалентами грошових коштів на підприємстві

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	Придбання грошових еквівалентів в обмін на грошові кошти	351	311
2	Погашення еквівалентів грошовими коштами.	311	351
3	Списання балансової вартості реалізованих еквівалентів грошових коштів.	971	351
4	Отримання еквівалентів грошових коштів задля погашення дебіторської заборгованості.	351	36,37

**Джерело: узагальнено автором відповідно до діяльності ТОВ «Контакт Плюс».*

2.3 Удосконалення обліку грошових коштів сільськогосподарського підприємства

Будь-який дослід в бухгалтерському обліку, дослідження обліку грошей і грошових потоків включно, мають бути проведені у взаємозв'язку з юридичним та економічним напрямками, а також у взаємозв'язку із зовнішнім середовищем системи бухгалтерського обліку.

Водночас усе вище перераховане є невіддільною частиною у системі управління грошовими коштами підприємства, котра містить в собі:

- ретельне проведення обліку, котрий має забезпечити періодичне складання звітів про грошові надходження, користування ними та їх залишок;
- здійснення контролю за наявністю необхідних сум грошових коштів для різного призначення (задля задоволення поточних основних потреб, задля закриття зобов'язань поточного періоду та для здійснення непередбачуваних затрат);
- запобігання накопичення зайвих сум грошових коштів котрі є тимчасово вільними та їхнє розміщення з метою отримання доходу до виникнення необхідності у їх використанні;
- створення бюджету грошових коштів;
- прогнозування грошових потоків, котре створюється на основі планування майбутніх надходжень готівкових грошових та виплат за різними проміжками часу.

Зазначене вище може слугувати як за допомогою якого можна підвищити ефективність в управлінні грошовими коштами національних підприємств та їхньому ефективному ведення господарської діяльності в цілому.

Структура бухгалтерського обліку повинна задовольняти такі потреби, надання керівництву суб'єкта господарювання необхідні дані про наявність грошових коштів, їх розмір, склад майна, його примноження чи навпаки, прибутки та збитки та ін., а також вона повинна ще й бути здатною відповісти на питання, як юридичного так і економічного характеру. Гарним таким прикладом є грошові кошти, котрі відображені у бухгалтерському обліку.

Структура рахунків, невіддільний і дуже важливий елемент методу, може бути вивчена в ході пізнання класифікації рахунків. На мою думку, цей момент досліджений загалом добре, тому думаю слід обмежитися створенням Плану рахунків в частині грошових активів. Отож, під час створення рахунків та пропозицій відносно покращення Плану рахунків потрібно керуватися:

- при класифікації — беручи до уваги потреби та методології в бухгалтерському обліку;

– під час присвоєння назв – від об'єктів, котрі обліковуються на рахунку, тобто ті рахунки котрі повинні отримувати назви, мають підкреслити характер та об'єкти сум які в них зареєстровані.

Чимало за формою зміни в бухгалтерському обліку мають бути обумовлені самим предметом діяльності, винятковими характеристиками продукції та особливими умовами їх створення чи придбання та збуту. Можна вважати, що План рахунків 1999 р. у частині активів, що відносять до грошових, потребує декотрого уточнення. У грошових активах також можуть міститися і розрахунки.

Проаналізувавши деякі підходи ми дійшли висновку, що при звичайній (простій), подвійній чи інших видах бухгалтерії, до рахунку «Каса» могли існувати 3 підходи:

- каса – як рахунок коштів (у різні періоди й готівкові, і безготівкові);
- каса – як особовий рахунок, за котрим є відповідальна особа;
- каса – як початок та кінець руху усіх засобів на підприємстві.

З 1925 року по 1999 рік в Планах рахунків не відбувалося ніяких змін у назвах рахунків з обліку готівки, а також і банківських розрахункових операцій в основному. Видозміни могли стосуватися тільки шифрів рахунків та розділів, в котрих безпосередньо і знаходились ці рахунки. Форма – упродовж довгого часу була однаковою: назва цього рахунку «Каса» ніколи не змінювалася. І все ж, сама суть рахунків була змінена, а тому слід вважати, що вживання терміну «каса» до назви рахунку не може передавати його сутність. У чинному законодавстві каса визначена не як грошові кошти (готівка) підприємства, а безпосередньо як приміщення, де мають зберігатися й другі цінності, касова розрахункова документація, і те місце де зберігається та ведеться касова книжка. І тому є логічним, що за назва рахунку 30 «Каса» це не тільки рахунок де має зберігатися готівка та вестися по ній облік, а ще й місце для зберігання вище перерахованих цінностей та касової документації.

На сьогодні рахунок готівкових грошових коштів в касі може існувати, тим паче слід би було дати іншу назву цьому рахунку котра в більшому ступені могла б схарактеризувати основне призначення цього рахунку та відображати об'єкти

що обліковуються цим рахунком. Отже, я б запропонував в План рахунків ввести наступні зміни з якими ми можемо ознайомитися в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 - Зміни які були запропоновані у План рахунків

Назва чинного плану рахунків	Наші пропозиції щодо зміни у Планах рахунків
30 «Каса»	30 «Грошові кошти та їхні еквіваленти в касі підприємства»
301 «Каса в національній валюті»	301 «Національна валюта: грошові кошти на підприємстві в касі». 301(2) «Національна валюта: еквіваленти грошових коштів на підприємстві в касі».

**Джерело: запропоновано автором відповідно до діяльності ТОВ «Контакт Плюс».*

Посеред проблем з організації обліку грошових коштів та їх еквівалентів ми можемо виділити такі: схвалення та класифікаційні ознаки грошових коштів; правильність їх занесення до фінансової звітності; організація заходів контролю щодо зберігання та користування грошовими коштами; оптимізація надходжень та виплат готівкових грошових коштів та побудова інформаційної бази даних що слугуватиме для аналізування отриманих і втрачених вигід від цих заходів; користування цією інформацією задля управління.

Згідно з П(С)БО 2 «Баланс» у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» показується відображення грошових коштів у касі, поточному та інших банківських рахунках, котрі можливо використовувати для поточних операцій, а також грошові еквіваленти. Грошові кошти, котрі не можуть бути використані для операцій упродовж року, почавши з дати Балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, слід виділити зі складу оборотних активів і записувати як необоротні активи. Така необхідність є як у міжнародних, так і в національних стандартах бухгалтерського обліку. На практиці ж до цього питання приділена не достатньо велика увага, що і призводить до порушень принципів поділу активів на оборотні та необоротні й в наслідку – це призводить до викривлення показників фінансової звітності, коефіцієнтів, що були розраховані на її основі й негативно впливатимуть на обміркування та чітке і правильне прийняття управлінських рішень. Формою Балансу передбачено відображення грошових коштів та їх еквівалентів в окремих стрічках в національній та іноземній валюті.

На наш погляд, ця інформація надто деталізована та сильно навантажує Баланс та не заносить додаткової потрібної інформації про фінансове становище підприємства. Можемо вважати за доцільне, що інформацію про наявні грошові кошти та їх еквіваленти краще наводити у Балансі однією стрічкою, а дані про склад, перекази та хеджування іноземної валюти має відображатися у Примітках, як того вимагають МСФЗ.

Гроші – це актив, котрий найбільше піддається можливому зловживанню, а отже це значить що завданням адміністрації має бути розробка ефективної системи внутрішнього контролю, котра могла б забезпечити їх зберігання, ретельний облік та звітність. Внутрішня система контролю має містити план організації заходів, котрі є спрямованими на зберігання грошових коштів, досягнення точної обробки даних та складання бухгалтерської звітності. Важливими складовими внутрішньої системи контролю є: середовище контролю, процедури контролю та облікова система.

Задля уникнення як ненавмисних, так і навмисних викривлень в бухгалтерському обліку потрібно дотримуватися виконання трьох правил:

- розподілення матеріальної відповідальності та бухгалтерського обліку. Якщо одна і та ж людина є несе матеріальну відповідальність за грошові кошти та проводить їх бухгалтерський облік, то є ризик того людина може піддатися спокусі, та використає ці грошові кошти для власної вигоди й зробить виправлення у бухгалтерських записах, задля уникнення відповідальності;

- розподіл щодо схвалення розрахункових операцій та матеріальної відповідальності, за зв'язані з цим активи. Якщо буде порушено це правило, то є підвищена ймовірність можливості зловживання коштами;

- розподіл відповідальних за здійснення розрахункових операцій і за ведення їх обліку осіб. Задля забезпечення отримання неупередженої інформації, обов'язки з обліку зазвичай покладають на окремий структурний підрозділ, котрий очолює головний бухгалтер;

Отож, збереження готівкових коштів від порушень і зловживань ними, та здійснення контролю за її збереженням може забезпечуватися за дотримання

таких умов: бухгалтерський облік готівкових коштів повинен проводитися в момент зарахування; всі готівкові кошти, що надійшли потрібно здати у той самий день, що найменше не пізніше за наступний день; фахівець, котрий отримує готівку, не може займатись її обліком в бухгалтерії; відповідальна за отримання готівкових коштів особа, не може займатись її розподілом. Процес управління грошима має стартову точку від моменту виписки покупцям платіжних документів (формування заборгованості дебіторської) та отримує свій кінець коли пройшла сплата кредитної заборгованості. Старання фахівців, є спрямованими на те, щоб змусити дебіторів сплатити свій борг у визначений строк належать до управління дебіторською заборгованістю, а рішення по сплаті своїх боргів – до управління кредиторською заборгованістю.

Отож, запровадження запропонованих нами заходів допомогло б суттєво спростити та покращити надходження та виплати готівки. Це має підвищити ефективність в управлінні грошима на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ГРОШОВИХ КОШТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Мета та завдання аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства

Основна мета аудиту грошових коштів є експерта оцінка та вислів аудитором думки про те, чи дійсна фінансова інформація про наявність, рух та цільове користування грошовими коштами підприємства в усіх суттєвих аспектах нормативних документів, котрі регламентують порядок її підготовки та надання до для ознайомлення цієї інформації користувачам.

Основні об'єкти котрі виступають ціллю аудиту грошових коштів є:

- присутність та становище зберігання грошових коштів та їх еквівалентів;
- зарахування грошових коштів по різних каналах;
- які умови зберігання грошових коштів за місцем їх збереження;
- нормативи щодо користування грошовими коштами на витрати діяльності підприємства;
- різного виду нестачі (крадіжка чи зіпсування) грошових коштів підприємства;
- норми платіжної дисципліни;
- організація заходів, що направлені на вчасне оприбуткування грошових коштів;
- становище інвентарного, оперативного, синтетичного та аналітичного облікових операцій з грошима;
- правдиве надання даних щодо наявності та використання грошових коштів у податковій, статистичній та фінансовій звітності.

Основні завдання аудиторської перевірки грошових коштів це:

- перевірка наявних грошових коштів на підприємстві та розкриття очей на нестачі чи надлишки;
- експертна оцінка щодо правильності збереження та користування грошовими коштами;
- контроль за дотриманням нормативно-правових актів, щодо правильності ведення касових операцій;
- контроль щодо законності та цільового призначення витрат грошових коштів;
- аналіз становища розрахункової та платіжної дисципліни, а також внутрішній контроль господарської діяльності на підприємстві.

Джерелами інформування щодо формування аудиторських доказів та висновку, які були використані під час перевірки являються:

- прибуткові та видаткові касові ордери;
- квитанції внесків готівки в банк чи на сплату послуг других організацій;
- розрахунково-платіжна документація на сплату зарплатні, відпускних, стипендій чи других виплат, матеріальної грошової допомоги; розпорядження керівництва, чеки на одержання готівки, об'яви на внесення готівки, заявки-розрахунки на встановлення ліміту каси на підприємстві тощо;
- облікові реєстри з обліку касових розрахункових операцій (звіт касира, касова книга, банківські виписки з рахунків підприємства, журнал реєстрації прибуткових та видаткових касові ордери тощо.);
- облікові реєстри синтетичного та аналітичного обліку про плин грошових коштів у банку в касі (журнали, Головна книга, різноманітні відомості, оборотні відомості за рахунками «Рахунки в банках», «Каса», «Інші грошові кошти»).

Акти по проведенню інвентаризації щодо готівки в касі:

- договори про матеріальну відповідальність;
- книга обліку касових видатків та ін.

Документи фінансової звітності:

- баланс підприємства (форма № 1);

- звіт про рух грошових коштів (форма № 3).

Отже, підсумувавши сказану вище інформацію ми доходимо висновку, що метою проведення аудиторської перевірки являється висловлення аудиторської думки про дійсний наявний фінансовий стан підприємства, рух грошових коштів, їх цільове призначення. Основними завданнями здійснення аудитором аудиторської перевірки це – збір та обробка інформації про здійснення розрахункових операцій, аналіз та підсумовування інформації про господарсько-фінансову діяльність підприємства та формування звітів (аудиторського висновку) за наявною інформацією. Окрім цього, аудиторська перевірка повинна адекватно та правдиво відображати усі аспекти діяльності підприємства що перевіряються аудитором.

3.2 Методика проведення аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства

Правильно визначені та обрані методи та способи складають ефективну методику проведення аудиту.

Виходячи з вищесказаного ми можемо дійти певних висновків.

Під час проведення аудиторської перевірки грошових коштів аудитор керується наступним:

- аудит системи внутрішнього контролю;
- розробка стратегії аудиту на підставі інформації отриманої під час аудиту системи внутрішнього контролю;
- виконання обраних процедур з метою збору аудиторських доказів;
- створення аудиторських висновків на підставі зібраних доказів керуючись отриманою інформацією.

Розглянемо порядок здійснення аудиту касових операцій:

- 1) аудитор перевіряє умови зберігання готівки в касі підприємства;
- 2) аудитор перевіряє відповідність записів у касовій звітності та касовій книзі;

- 3) аудитор перевіряє наявність касових документів, що були відображені в касовому звіті;
- 4) аудитор перевіряє правильність підрахунків касової книги за день та перенесення суми з однієї сторони касової книги до другої;
- 5) аудитор перевіряє прибуткові та видаткові касові ордери, що були додані до касових звітів, по суті та формі відображених у них операцій;
- 6) аудитор перевіряє правдивість арифметичних підрахунків у касовій документації (платіжній відомості);
- 7) аудитор перевіряє повноту оприбуткування виторгу, що була зарахована до каси підприємства (касовий звіт, виписка банку, журнал-ордер № 1, авансовий звіт, касова книга, прибутковий касовий ордер, «Розрахунки з покупцями та замовниками» та рахунком «Розрахунки з різними дебіторами», накладні на відвантаження тощо);
- 8) наявність та арифметична звірка сум платіжних відомостей, що додані до звітів касира (наявність підписів керівника, головного бухгалтера, касира, наявність сум, строки видачі оплати праці по платіжних відомостях);
- 9) перевірка кореспонденції рахунків, складеної за касовими операціями;
- 10) перевірка правильності відображення касових операцій в регістрах синтетичного і аналітичного обліку. Кожна підсумкова сума «журналу-ордеру» № 1, відомості № 1.1 порівнюється з підсумками оприбуткування і видачі коштів відповідно до касового звіту;
- 11) робиться перевірка лімітів лишків готівки в касі котрі були встановлені банком (перевірити, чи затверджено ліміт каси банком на звітний період, чи були своєчасно подані заявки на встановлення ліміту готівки в касі, встановити, чи не існувало випадків несвоєчасного повернення невикористаних підзвітних сум тощо);
- 12) здійснюється перевірка щодо правильного та відповідного цільового користування коштами, котрі були отримані банком по чеках. Приділення уваги до касових операцій з видачі сум, котрі списують на виробничі потреби;

13) здійснення перевірки за дотриманням порядку вчасності та повноти розрахунків із підзвітними особами за операціями в національній та іноземній валютах.

На підставі вище сказаного ми можемо дійти висновку, що найголовнішим завданням під час проведення аудиту являється формування чіткої та ефективної методики щодо проведення аудиторської перевірки в цілому. Від того наскільки якісно розроблена стратегія залежить результат, котрий прагне досягнути будь-який аудитор – висловлення незалежної думки для відображення правдивості звітної документації на підприємстві, тобто надання оцінки правильності складання фінансової документації за встановленими формами та відповідно до чинного законодавства України. Думка аудитора про правдиву або неправдиву бухгалтерську звітність має базуватися на отриманих під час проведення аудиту даних.

Аудитору слід звернути особливу увагу на правильність з оформлення надходження готівки до каси. Перевіряючи звіт касира та додані до нього документи, аудитор порівнює нумерацію останніх надходжень та видатків із записами у журналі реєстрації, для забезпечення цілісності обліку останніх операцій з готівкою. Якщо є різниця по сумі або нумерації в касових ордерах, з'ясовується причина розбіжності.

Правильність та своєчасність оформлення касових документів, також дотримання ліміту залишків готівки в касі підприємства можна перевірити за допомогою робочих документів аудитора, які будуть свідченням проведення перевірки аудиту готівки у касі підприємства.

При проведенні аудиту грошових коштів на поточних рахунках у банках об'єктами аудиту є:

- наявність поточних рахунків компанії та інших банківських рахунків, правильність банківських документів;
- законність операцій, здійснених за цими рахунками;
- цілісність та послідовність сплачених коштів відповідно рахунків-фактур;

– відповідність зазначеної у виписці банку суми, відображеної в основному розрахунковому документі.

Під час аудиту необхідно переконатися, що всі банківські виписки є в наявності у підприємства. Якщо буде виявлено, що деяких банківських виписок не має в наявності, то потрібно замовляти у банку завірнену копію.

По-перше, необхідно порівняти залишок коштів, відображений у банківській виписці із залишком коштів, зазначеним у облікових даних. При цьому необхідно не тільки перевірити суму залишку, а й перевірити відповідність між оборотом за випискою та обліковим реєстром. Дуже важливо перевірити повноту та достовірність виписки з банку та доданих до неї документів. Повнота визначається нумерацією на сторінці та співставленням залишку коштів на рахунку. Кінцевий залишок коштів в останній виписці банку повинен дорівнювати залишку коштів на початку наступної виписки.

Результати перевірки правильності оформлення безготівкових коштів можна оформити за допомогою робочого документа аудитора табл. 6, які стануть обґрунтованими доказами аудиту коштів на рахунках у банку

Аудитор перевіряє відповідність консолідованого та проаналізованого залишку готівки та обороту в національній валюті в обліковому реєстрі та записує інформацію до робочих документів. Перевірити відповідність залишку готівки та обороту в національній валюті можливо за обліковими регістрами.

До робочих документів аудитора, можуть також входити різні документи, в залежності від особливостей перевірки та їх цілей. Ефективною вважатиметься система внутрішнього контролю лише тоді, коли вона зможе своєчасно виправити виявлену недостовірну інформацію та заздалегідь попередити її виникнення.

Розглянувши теоретичні та практичні аспекти організації обліку та методики аудиту грошових коштів на підприємстві, а також думки та підходи різних вчених щодо визначення поняття методики обліку та аудиту грошових коштів, можемо зробити висновок про відсутність єдиної вірної думки, що є основою для побудови ефективної системи обліку та аудиту грошових операцій

на підприємстві. Не існує єдиної визначеної класифікації грошових коштів, яка охоплює всі аспекти діяльності окремого підприємства.

Головною причиною відсутності ефективності застосування існуючих підходів до організації системи обліку та методики аудиту грошових коштів на підприємстві, є загальний підхід, що не враховує особливостей організації та специфіки підприємства на якому вона реалізується.

Оскільки кожне підприємство є індивідуальним, і методика обліку та аудиту має бути індивідуальною та інтегрованою в загальну структуру управління підприємством. Для кожного окремого підприємства має бути розроблена своя власна як структура обліку грошових коштів, так і їх класифікація, на основі яких буде розроблено методика їх аудиту. Саме на основі такого підходу, на нашу думку, буде можливим досягнення максимальної ефективності.

3.3 Технологія аудиту звіту про рух грошових коштів та напрями його удосконалення

Найголовнішим завданням під час проведення аудиту являється формування чіткої та ефективної методики щодо проведення аудиторської перевірки в цілому. Від того наскільки якісно розроблена стратегія залежить результат, котрий прагне досягнути будь-який аудитор – висловлення незалежної думки для відображення правдивості інформації у звітній документації на підприємстві, тобто надання оцінки правильності складання фінансової документації за встановленими формами та відповідно до чинного законодавства України. Думка аудитора про правдиву або неправдиву бухгалтерську звітність має базуватися на отриманих під час проведення аудиту даних.

Для реалізації стратегії проведення аудиту важливим є визначення комплексу методів та способів, котрі можуть бути використані під час дослідження. З метою щодо розв'язання питання у класифікації методів, та способів експертного аналізу, потрібно визначитися із сутністю методу та способами.

Методи – це уособлення єдності пізнання суб'єкта беручи до уваги те, що в неважливо яка форма людської інструментальної діяльності все одно одночасно змінюються об'єкти, котрі розкривають свої властивості, та суб'єкти, що дають змогу збагатитися новими знаннями про предметний світ, про метод можна не в одному сенсі, а саме – як про комплекс способів дій для досягнення поставленої мети і як про комплекс інструментів.

Загалом метод – це стратегія котра формується аудитором під час проведених досліджень і являє собою сукупність певних дій. Зі свого боку, спосіб – це дія чи сукупність дій, котра має застосована під час виконання певної роботи, при здійсненні чогось. Прийом же визначає себе як окрема дія, рух чи спосіб в здійсненні чогось. Звертаючись до вище сказаного, методом слугує є сукупністю прийомів та дій, котрі реалізуються певним чином – способами. Аудитора повинен ґрунтувати свої висновки з використанням загальнонаукових методів, що можуть допомогти визначити та правильно оцінити поставлене завдання або обрати напрям дослідження.

Для аудиторської перевірки за декотрими конкретними напрямками дослідження аудитор має застосовувати прийоми й методи економічного аналізу, статистики, документального господарського контролю, економетрії. Аудитор повинен узгодити використання певних способів фактичного та документального контролю з замовником, що має визначати специфіку його методики. Не дивлячись на обмеження прав щодо застосування методів дослідження, аудитор має знати порядок та зміст використання методів фактичного контролю. Така необхідність виникає у зв'язку з тим, що аудитор повинен вміти оцінювати результати застосування таких прийомів.

Слід зазначити, що в ході дослідження у аудитора є право провести зустрічну перевірку тільки після надання йому відповідних документів, оскільки звернутися самостійно до підприємств – замовників аудиторської перевірки з вимогою надати необхідну документацію для зустрічної перевірки поза межами його компетенції.

Методика господарського контролю діяльності має досить складну структуру, котра складає передумову виникнення ряду термінологічних проблем. Отож, слід класифікувати види господарського контролю за методами його здійснення (аудит, ревізія, обстеження, перевірка тощо), кожен метод має різні способи щодо його організації (вибірковий, суцільний та комбінований), а також передбачає застосування різноманітних прийомів (групи прийомів фактичного та документального контролю).

Основними завданнями аудиту грошових коштів у касі є перевірка: умов збереження грошових коштів у касі; наявності договорів про повну матеріальну відповідальність; напрямів використання грошових коштів; наявності первинних документів і заповнення обов'язкових реквізитів у них; правильності здійснення документообігу; термінів проведення інвентаризації та правильності їх документального оформлення; наявності та достовірності заповнення журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових документів, правил ведення облікових регістрів; відповідності даних аналітичного та синтетичного обліку, головної книги та звітності; оприбуткування надходжень готівки; дотримання встановлених лімітів залишку готівки в касі; цільового використання готівки; дотримання порядку видачі готівки під звіт; дотримання граничних обмежень на здійснення готівкових розрахунків; витрачання готівки з виручки на виплати, пов'язані з оплатою праці.

Джерелами інформації для аудиту грошових коштів у касі підприємства є: головна книга; журнали-ордери, касова книга (№ КО-4), прибуткові і видаткові касові ордери (№ КО-1, № КО-2); Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових документів (№ КО-3 і № КО-3а); Книга обліку прийнятих, виданих касиром грошей (№ КО-5); чеки на отримання готівки; виписки банку; авансові звіти; посвідчення на відрядження; акти на закупівлю; повідомлення банку про встановлення ліміту готівки в касі; розрахунково-платіжні (платіжні) відомості на виплату заробітної плати, відпускних, матеріальної допомоги та інших виплат; форма річної фінансової звітності № 1 «Баланс»; Форма № 3 «Звіт про рух грошових коштів»; форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» тощо

Відзначимо, що вибір методів і техніки проведення аудиту залежить від різних чинників, зокрема, від особливості роботи підприємства, інтенсивності касових операцій, форми ведення бухгалтерського обліку, обсягу документообігу тощо. Основними методичними прийомами під час аудиту грошових коштів є інвентаризація, перевірка документів за формою, суттю та змістом, арифметична, логічна, експертна, зустрічна перевірка, прийом взаємного контролю операцій і документів, оцінка документів за даними кореспондуючих рахунків, опитування тощо.

Особлива увага аудитора має бути зосереджена на правильності оформлення касових документів. Під час дослідження звіту касира та доданих до нього документів аудитор зіставляє номери останніх прибуткових і видаткових касових ордерів із записами в журналі реєстрації для перевірки у повноті обліку останніх касових операцій. Результати перевірки правильності та своєчасності оформлення касових документів оформляють за допомогою робочого документа аудитора.

Під час перевірки дотримання підприємством ліміту залишку готівки в касі визначається встановлений установою банку розмір ліміту; з'ясовують, як підприємство дотримується ліміту залишку готівки, своєчасності повернення в банк невитрачених у строк коштів, які видані на оплату праці та інші виплати. Понадлімітні залишки готівки в касі визначаються за способом порівняння залишків на кінець дня у звіті касира з встановленим лімітом за кожний день. У випадку виявлення перевищення ліміту, аудитор з'ясовує його причини та загальну суму понадлімітних залишків. Зазначимо, що за перевищення встановленого ліміту залишку готівки в касі чинним законодавством передбачені фінансові санкції у двократному розмірі суми виявленої понадлімітної готівки за кожен день.

Важливим завданням аудиту касової дисципліни є перевірка цільового використання готівки, отриманої з рахунку банку. Призначення коштів вказується на зворотній стороні грошового чека і після отримання коштів підприємство зобов'язане його дотримуватися. Враховуючи зазначене, для перевірки

дотримання цільового використання грошових коштів аудитор звіряє дані звітів касира, касової книги, виписок банку, видаткових і прибуткових касових ордерів, а також інші документи, які відображають витрачання готівки за призначенням. За результатами перевірки встановлюють факти нецільового використання готівки та з'ясовують їх причини.

Під час перевірки оприбуткування надходжень готівки здійснюється аналіз касових оборотів надходження готівки з банку. Оприбуткування повинно бути повним і своєчасним, що підтверджується звіркою даних касової книги, банківських виписок (за сумами і датами грошових коштів, отриманих з рахунків у банку), прибуткових касових ордерів (за сумами і датами грошових коштів) та ін. Готівка, яка виявлена у касі підприємства і не підтверджена прибутковими пасовими ордерами, вважається неоприбуткованою в касі та повинна зараховуватися у дохід підприємства.

У процесі аудиту грошових коштів у касі перевіряється дотримання порядку видачі підприємствами готівки під звіт (дотримання вимог, встановлених термінів подання до бухгалтерії авансових звітів та своєчасності повернення невикористаних залишків авансових сум, цільове їх витрачання). Факт порушень з'ясовують за результатами перевірки звітів касира, видаткових касових ордерів, авансових звітів підзвітних осіб і доданих до них підтверджувальних документів. Грошові кошти, які не повернуті своєчасно підзвітною особою у касу підприємства, арифметично додаються до залишку готівки в касі за кожен день.

Типовими порушеннями, які виявляють під час аудиту грошових коштів, є: відсутність укладеного договору про повну матеріальну відповідальність з касиром; відсутність наказу керівника про виконання функцій касира іншим працівником; порушення встановленого порядку проведення інвентаризацій; наявність виправлень і підчищень у касових документах; відсутність підписів окремих членів інвентаризаційної комісії; нестача або надлишок грошових коштів чи грошових документів; неправильна кореспонденція рахунків; невідповідність сум у касовому ордері та в звіті касира; відсутність підписів керівника, головного бухгалтера, касира; неповне оприбуткування грошових коштів; видача готівки під

звіт особам без повного звіту за попередній аванс; недостовірність підписів осіб, які отримали гроші; порушення термінів повернення невикористаних сум підзвітними особами; перевищення законодавчо встановлених норм розрахунків готівкою.

Розробка чіткої та ефективної методики проведення аудиту є найголовнішим завданням аудиту в цілому. Від неї залежить результат, який прагне досягти будь-який аудитор – висловлення неупередженої думки щодо достовірності звітності підприємства, тобто надання оцінки правильності складання звітності за встановленими формами та відповідності чинному законодавству України. Думка аудитора про достовірність або недостовірність бухгалтерської звітності повинна базуватися на отриманій у ході проведення аудиту інформації.

Для методики важливим є визначення сукупності методів, способів і прийомів, що можуть використовуватися у процесі дослідження. З метою вирішення питання щодо класифікації методів, способів і прийомів експертного дослідження, необхідно визначитися з сутністю методу, способу та прийому.

Перевірку аудитора потрібно ґрунтувати на загальнонаукових методах, які допомагають визначити та правильно оцінити поставлене завдання, обрати напрями дослідження. Для конкретизації останніх відповідно до сфери, з якою пов'язані поставлені питання, застосовувати методи, які б відповідали галузі спеціалізації аудитора та сприяли з'ясуванню істини.

Незважаючи на обмеження прав щодо застосування методів дослідження, аудитор повинен знати зміст і порядок використання методів фактичного контролю. Така необхідність виникає у зв'язку з тим, що аудитор повинен вміти оцінювати результати застосування таких прийомів. Необхідно відзначити, що в процесі дослідження аудитор має право проводити зустрічну перевірку тільки після надання йому відповідних документів, оскільки самостійне звернення до підприємств-замовників аудиту з вимогою надати необхідні документи для зустрічної перевірки виходить за межі його компетенції. Аудитор може звернутися з клопотанням до замовника про проведення зустрічної перевірки і

використовувати в процесі проведення аудиту або лише її результати, у разі їх надання аудитору, або здійснити спільну з представниками підприємства зустрічну перевірку.

Особливість звіту про рух грошових коштів полягає у застосуванні двох методів складання звіту про рух грошових коштів: непрямого методу складання Розділу з руху коштів у результаті операційної діяльності; прямого методу – для формування показників по розділах з руху коштів у результаті фінансової та інвестиційної діяльності. Ця особливість вимагає використання відповідних робочих документів.

При прямому методі складання звіту про рух грошових коштів аудитор на основі виписок банку та касових документів здійснює вибірку надходжень або витрачань грошових коштів за фінансовою та інвестиційною діяльністю. Для цього доцільно скласти наступні аналітичні відомості (відповідно до обраного виду господарської діяльності).

Вказана відомість дає змогу аудитору згрупувати та в подальшому систематизувати надходження і витрачання грошових коштів (у готівковій та безготівковій формах) за видами діяльності відповідно до показників ф. № 3 за аналітичними розрізами.

Підсумовуючи приведену інформацію вище, доходимо висновку що:

- під час проведення аудиторської перевірки руху грошових коштів, аудитор користується трьома основними комплексами прийомів: розрахунково-аналітичні прийоми, прийоми фактичного контролю, прийоми документального контролю;
- ці прийоми аудиту мають використовуватися в певному порядку: перевірка звітності за формою; перевірка звітності за змістом; економічний аналіз показників.

ВИСНОВКИ

Під час проведення дослідження у кваліфікаційні роботі були розглянуті такі питання: що таке грошові кошти, їх сутність, класифікація, роль яку вони займають у інформаційній обліковій системі підприємства, проведено дослідження фінансової діяльності підприємства ТОВ «Контакт Плюс» та як здійснюється аудит грошових коштів. Згідно результатів проведеного нами дослідження можна зробити висновок, що поставлена мета роботи була досягнута:

1. Головною характерною ознакою, що виділяє грошові кошти серед інших оборотних активів і являється основною для їх точного визначення як окремого економічного підрозділу, є їх ліквідність. Через це грошові кошти ми розглядаємо як електронні (цифрові) гроші, готівкові гроші у касі на підприємстві, лишки коштів на поточних та других банківських рахунках, котрі можуть використовуватися підприємством протягом будь-якого проміжку часу для здійснення розрахунків під час проведення розрахункових господарських операцій. Проміжне місце серед грошових коштів та фінансових операцій займають грошові еквіваленти.

2. До основних класифікаційних ознак грошових коштів (вид та форма існування валюти) треба долучити ще й дві додаткові, що посідають високе значення під час вирішення окремих задач аналізу, обліку та аудиту: обмеженість у напрямках; місце їх зберігання. Поділ грошових коштів за цими ознаками посідають виключне значення під час аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкту, проведенні інвентаризації та максимально раціональному відображенні грошових коштів на облікових бухгалтерських рахунках.

3. Створення дієвої системи обліку і аудиту грошових коштів, як скупчення відокремлених елементів, котрі будуть виконувати аналітичну, організаційну, інформаційну, забезпечувальну, рекомендаційну функції, а водночас і функції якісної характеристики, зворотного зв'язку та кількісного відображення, на підприємстві повинна ґрунтуватися на принципах

використання сучасних економічних розробок, котрими користуються у міжнаціональній практиці, та засновуючись на досвіді вітчизняних економістів, що був накопичений в роки формування в Україні облікової системи. Ефектно створена система бухгалтерського обліку і аудиту грошових коштів, з нашого погляду, має створюватися шляхом об'єднання стадій та процесі бухгалтерського обліку.

4. Фінансова господарська діяльність підприємства в основному залежить від правильної організації обліку грошових коштів, через те, що більшу частину діяльності суб'єкту господарювання складають розрахункові операції, котрі зв'язані з потоком грошових коштів. Побудова дієвої системи бухгалтерського обліку грошових коштів має передбачати в собі відкритість, чесність та правильність здійснення та відображення усіх етапів їхнього руху, починаючи з нормативно-правових вимог, складання первинної документації, підсумування та систематизація інформації у регістрах і завершальним етапом складанням фінансової звітності.

5. Звітність про плин грошових коштів показує вплив різних операцій на грошові потоки. Грошові кошти як найбільш ліквідні активи мають забезпечувати постійну платоспроможність підприємств, тому грошові потоки мають бути під постійним контролем бухгалтерів. МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» передбачає два методи розкриття інформації про рух грошових коштів у результаті операційної діяльності – прямий і непрямий.

6. Проблемами з котрими ми зіткнулися під час дослідження організації обліку грошових коштів можемо назвати наступні: визнання та класифікація грошових коштів; правильність їх занесення у фінансову звітність; організація заходів контролю задля збереження та користування грошима; оптимізація виплат та надходжень готівки.

7. Метою проведення аудиторської перевірки являється висловлення аудиторської думки про дійсний наявний фінансовий стан підприємства, рух грошових коштів, їх цільове призначення. Основними завданнями здійснення аудитором аудиторської перевірки це – збір та обробка інформації про здійснення

розрахункових операцій, аналіз та підсумовування інформації про господарсько-фінансову діяльність підприємства та формування звітів (аудиторського висновку) на наявній інформації. Окрім цього, аудиторська перевірка повинна адекватно та правдиво відображати усі аспекти діяльності підприємства що перевіряються аудитором.

8. Найголовнішим завданням під час проведення аудиту являється формування чіткої та ефективної методики щодо проведення аудиторської перевірки в цілому. Від того наскільки якісно розроблена стратегія залежить результат, котрий прагне досягнути будь-який аудитор – висловлення незалежної думки для відображення правдивості інформації у звітній документації на підприємстві, тобто надання оцінки правильності складання фінансової документації за встановленими формами та відповідно до чинного законодавства України. Думка аудитора про правдивість або неправдивість бухгалтерської звітності має базуватися на отриманих під час проведення аудиту даних.

9. Під час проведення аудиторської перевірки руху грошових коштів, аудитор користується трьома основними комплексами прийомів: розрахунково-аналітичні прийоми, прийоми фактичного контролю, прийоми документального контролю. Прийоми аудиту мають використовуватися в певному порядку: перевірка звітності за формою; перевірка звітності за змістом; економічний аналіз показників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березянко Т. В., Новікова Є. А. Стратегічне управління підприємством у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.1 (Дата звернення 13.10.2023).
2. Бобиль В. В., Дехтяр С. С. Економічний розвиток промислових підприємств в умовах фінансової нестабільності: європейський досвід та українські реалії. *Ефективна економіка*. 2021. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.5.3 (Дата звернення 01.10.2023).
3. Бойко Т.Ю. Механізм контролінгу грошових потоків суб'єкта господарювання: необхідність формування та реалізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 42. С. 166-170. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/31.pdf>. (Дата звернення 09.11.2023).
4. Гамова О. В., Козачок І. А., Данько Е. С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.37 (Дата звернення 16.10.2023).
5. Глушко А. Д., Грачова А. О. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.34 (Дата звернення 09.10.2023).
6. Джерелейко С., Лопатовський В., Шпильовий В. Дефініція понять «фінансові ресурси» та «грошові кошти». *Innovation and Sustainability*. 2022. (2), 131–138. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.2.131.138>. (Дата звернення 14.10.2023).
7. Діденко Є. О., Чумак О. В. Теоретико-методичні засади забезпечення ефективності функціонування підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.62. (Дата звернення 02.11.2023).
8. Дячек О. Ю., Бутков О. Р. Роль сучасних інформаційних систем та технологій у розвитку економіки країни. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.51. (Дата звернення 09.10.2023).

9. Дробязко С. І. Організація обліку нематеріальних активів в умовах законодавчих змін. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.5. (Дата звернення 02.11.2023).
10. Жибак М. М., Федуняк І. О. Основні напрями підвищення ефективності функціонування аграрних формувань з виробництва продукції рослинництва. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.6 (Дата звернення 13.11.2023).
11. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». *Офіційний вісник України*. 1999. № 40.
12. Зінюк Д. А. Проведення аудиту і обліку на підприємстві. *Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції*. (м. Полтава, 10–11 травня 2023 року). Полтава: ПУЕТ, 2023. С. 12-15.
13. Зінюк Д. А. Теоретичні аспекти обліку і аудиту грошових коштів сільськогосподарського підприємства. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма) «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору»*. (21 березня 2023 р., м. Полтава). Полтава, 2023. С. 133-135.
14. Калетнік Г.М., Ємчик Т.В. Державне регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій в Україні. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 2. С. 7-22.
15. Колісник О. П., Замогильна А. В. Грошові потоки: сутність, класифікація та їх оптимізація в процесі управління. *Modern Economics*. 2018. № 10. С. 60-65. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/10-2018/kolisnyk.pdf>. (Дата звернення 10.10.2023).
16. Кучеренко Т. Є., Аніщенко Г. Ю. Обліково-аналітичне забезпечення управління грошовими потоками підприємств. *Ефективна економіка*. 2022. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2022/14.pdf. (Дата звернення 15.10.2023).
17. Кучеренко Т. Проблеми класифікації грошових коштів у звіті про рух грошових коштів. *Аграрна наука та освіта в умовах євроінтеграції: збірник*

наукових праць міжнар. наук-практ. конф. Ч.2. (20-21 березня 2019 р., м. Кам'янець-Подільський). Тернопіль: Крок, 2019. С. 119-121 DOI: 10.32702/2307-2105-2022.2.12 (Дата звернення 11.10.2023).

18. Макаренко А. П., Босенко Е. О. Організація та методика аудиту готової продукції. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.3. (Дата звернення 11.10.2023).

19. Маринович О. О., Шухманн В. А. Основні стратегії фінансування оборотних активів підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.150. (Дата звернення 15.11.2023).

20. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7). Звіт про рух грошових коштів. *Виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року*.

21. Мокієнко Т. В., Прийдак Т. Б., Ліпський Р. В. Електронні гроші: сутність, класифікація та облікове відображення. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.35. (Дата звернення 06.10.2023).

22. Омеляненко Т. В., Короткова К. О. Розвиток малого підприємництва та малого бізнесу в Україні: чинники впливу та актуальні тенденції. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.9 (Дата звернення 02.11.2023).

23. Пилипенко Н. М. Основні засади формування системи забезпечення економічно-безпечного розвитку сільськогосподарського підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.43. (Дата звернення 20.10.2019).

24. Подолянчук О.А. Методика організації бухгалтерського обліку, аналізу, ревізії та аудиту фінансово-господарської діяльності підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 1. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/28548.pdf>. (Дата звернення 10.10.2023).

25. Пурій Г. М. Інформаційні системи і технології в управлінні діяльністю підприємства. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.56 (Дата звернення 02.10.2023).

26. Свистун Л. А. Підходи до фінансового забезпечення діяльності малих підприємств. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.50. (Дата звернення 03.11.2023).

27. Сучасний стан та перспективи розвитку обліку, аналізу, аудиту, звітності і оподаткування в умовах євроінтеграції: колективна монографія / Даньків Й.Я., Ганусич В.О., Гелей Л.О., Йолтуховська О.Ю., Кесарчук Г.С., Килин О.В., Колісник Г.М., Левкулич В.В., Свелеба Н.А., Слюсаренко В.С., Шеверя Я.В., Штулер Г.Г., Шулла Р.С., Яцко М.В., 2021 р. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/38795>. (Дата звернення 13.10.2023).

28. Фесенко В. В., Воронцова Л. А. Аналіз фінансових результатів підприємств України. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.3 (Дата звернення 02.11.2023).

29. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Офіційний вісник України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20030116#Text>. (Дата звернення 13.10.2023).

30. Щербініна С. А., Михайленко А. С., Свириденко В. О. Дослідження рівня розвитку економічного потенціалу підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.1.85. (Дата звернення 01.10.2023).

31. Юдіна С.В., Павленко І.В., Дробот А.С. Класифікація грошових потоків та їх вплив на фінансову стійкість підприємства. 2020. URL: http://marketinfr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/49.pdf. (Дата звернення 13.10.2023).

32. Anaëlle Rabès, Louise Seconda, Brigitte Langevin, Benjamin Allès, Mathilde Touver, Serge Hercberg, Denis Lairon, Julia Baudry, Philippe Pointereau, Emmanuelle Kesse-Guyot, Greenhouse gas emissions, energy demand and land use associated with omnivorous, pesco-vegetarian, vegetarian, and vegan diets accounting for farming practices, *Sustainable Production and Consumption*, 2020. Volume 22. Pages 138-146, ISSN 2352-5509. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.spc.2020.02.010>. (Дата звернення: 11.11.2023).

33. Hendrik Vollmer, Accounting for tacit coordination: The passing of accounts and the broader case for accounting theory, *Accounting. Organizations and Society*. 2019, Volume 73. Pp. 15-34. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.aos.2018.06.003>. (Дата звернення: 11.11.2023).

34. Podgornyj A., Olvinskaya J., Samotoenkova O., Vitkovskaja K. Development of innovative activity as a factor of economic growth in ukraine. *Ефективна економіка*. 2021. DOI: 10.32702/2307-2105-2021.3.81 (Дата звернення 01.10.2023).

35. Velychko O., Velychko L., Ivanchyk R. Management of competitiveness of the supply chain in the logistical systems of a small agrarian business. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.3.1 (Дата звернення 18.10.2023).

36. Zalizko V., Romashchuk M. Development of innovative-active enterprises of ukraine: modern status and forecast. *Ефективна економіка*. 2019. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.5.9 (Дата звернення 09.10.2023).

ДОДАТОК А

ДОДАТОК В

ДОДАТОК С

ДОДАТОК D

ДОДАТОК Е